

**JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
PEDAGOGICKÁ FAKULTA**

A

**VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE
FAKULTA MANAGEMENTU V JINDŘICHOVĚ HRADCI**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
PEDAGOGICKÁ FAKULTA**

A

**VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE
FAKULTA MANAGEMENTU V JINDŘICHOVĚ HRADCI**

Psychologické a právní aspekty při odhalování trestného činu Obchodování s lidmi

Vypracoval: Hynek Kolář

Vedoucí práce: doc. JUDr. Jan Hejda, Ph. D.

Studijní program Sociální pedagogika, specializace v pedagogice

Datum odevzdání : 30.4.2008

Prohlášení

Prohlašuji, že bakalářskou práci na téma

» **Psychologické a právní aspekty při odhalování trestného činu**

obchodování s lidmi«

jsem vypracoval samostatně.

Použitou literaturu a podkladové materiály

uvádím v příloženém seznamu literatury.

Současně prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

České Budějovice, březen 2008

Podpis studenta

Poděkování

Touto cestou bych chtěl vyjádřit poděkování

doc. JUDr. Janu Hejdovi, Ph. D.

za cenné rady, náměty, inspiraci a odborné vedení

při psaní bakalářské práce, ale i dalším ochotným lidem, kteří mi při psaní

práce pomáhali.

Anotace

Psychologické a právní aspekty při odhalování trestného činu

Obchodování s lidmi

Práce bude zaměřena na okruh problémů týkajících se trestného činu obchodování s lidmi. Bude se zabývat pojmy, příčinami, osobností pachatelů a dalšími aspekty se zaměřením na obchod s lidmi.

Seznámení se s problematikou trestného činu obchodování s lidmi podle současné právní úpravy a z hlediska psychologických aspektů, týkajících se odhalování a následně vyšetřování této trestné činnosti se zaměřením na poškozené, ale i činnost orgánů činných v trestním řízení, případně činnost neziskových organizací. Navrhnout možná zlepšení v rámci stávající právní úpravy.

Březen 2008

Obsah

Obsah.....	7
Úvod.....	1
I Teoretická část.....	3
1 Pojem obchodování s lidmi.....	3
1.1 Definice obchodu s lidmi - Palermská úmluva.....	3
1.2 Trasy obchodování s lidmi v členských zemích Evropské unie.....	4
2 Obchodování s lidmi - vymezení pojmů.....	6
2.1 Pohlavní styk.....	6
2.2 Sexuální zneužívání.....	6
2.3 Sexuální obtěžování.....	7
2.4 Otroctví.....	7
2.5 Nevolnictví.....	7
2.6 Nucená práce.....	8
2.7 Jiné formy vykořisťování.....	8
3 Právní rámec obchodování s lidmi.....	10
3.1 Vývoj v České republice.....	10
3.2 Současná právní úprava - § 232a trestního zákona	11
3.3 Trestní odpovědnost a jednotlivé znaky skutkové podstaty trestného činu obchodování s lidmi.....	12
3.3.1 Ustanovení § 232a odst. 1 trestního zákona.....	12
3.3.2 Ustanovení § 232a odst. 2 trestního zákona.....	13
3.3.3 Dokonání trestného činu.....	14
4 Právní aspekty odhalování a vyšetřování trestného činu obchodování s lidmi.....	15
4.1 Odhalování.....	15
4.2 Vyšetřování.....	17
4.2.1 Postup od sdělení obvinění do návrhu na podání obžaloby.....	17
4.2.2 Neodkladný a neopakovatelný úkon, výpověď pod pseudonymem.....	19
4.2.3 Možnost pomoci obchodovaným osobám.....	21
4.2.4 Nevládní organizace – La Strada.....	23
5 Obchodování s lidmi a jeho psychologické aspekty.....	25
5.1 Pojmy.....	25
5.1.1 Viktimizace.....	25

5.1.2 Příznaky spadající pod posttraumatickou stresovou poruchu (PTSD) u obětí kriminálního násilí.....	25
5.1.3 Příznaky spadající pod syndrom týrané ženy – „battering syndrom“.....	26
5.1.4 Stockholmský syndrom.....	27
5.1.5 Reviktimizace – mnohočetné oběti.....	27
5.1.6 Znásilnění.....	28
5.1.7 Komerční sex. zneužívání z pohledu prostituce.....	28
5.1.8 Migrace.....	29
5.2 Psychologické aspekty.....	29
5.2.1 Identifikace oběti.....	30
5.2.2 Typologie obětí.....	33
5.2.3 Vznik závislosti obětí.....	36
5.2.4 Změny osobnosti - oběti.....	38
5.2.5 Léčba a pomoc oběti.....	38
5.3 Vyšetřování.....	39
5.3.1 Metodologie výslechnů.....	39
6 Návrhy na zlepšení boje proti obchodování s lidmi.....	41
6.1 Nábor.....	41
6.2 Přeprava.....	42
6.3 Obchod.....	42
6.4 Výnosy z obchodu.....	43
II Praktická část.....	44
7 Jednotlivé případy z praxe - Kazuistika	44
Případ I	46
Případ II	48
Případ III	49
Závěr.....	51
Seznam použité literatury.....	53
Přílohy.....	55

ÚVOD

„Trestný čin zůstává jedním z brutálních způsobů vykořisťování, ať už oběti věděly předem, že budou zapojeny do prostituce, nebo nevěděly“¹

Obchod s lidmi provází lidstvo v celé jeho historii. Jeho počátek můžeme hledat v otroctví a prostituci a patří k životu společnosti už od starověku. V této době tato činnost nebyla trestná, ale společně přetrvalo do současnosti. Je to vysoký zisk a levná pracovní síla. V současné době je stíhán vysokými tresty, ale ne vždy se podaří organizované skupiny, které tuto činnost organizují rozkrýt. Je také jisté, že ho nelze vymýtit.

Představuje nesmírně závažnou a rozsáhlou problematiku celosvětového měřítká. Ať už se jedná o prostituci, kdy šlo o sexuální potřebu klienta a finanční zisk prostitutky a jejího „ochránce“, nebo otroctví, které umožňovalo levnou pracovní sílu. Právě termín „novodobé otroctví“ můžeme použít. Vždy, se jednalo o velké psychické trauma pro oběť, která se s jeho následky nemusela nikdy vyrovnat. Pomoci obětem v úplném vyrovnání se s jejich minulostí a to i přesto, že jsme oběti nápomocni při začlenění do společnosti, při hledání zaměstnání, bydlení, zajištění pomoci psychologa apod. nejde. V současnosti se snažíme obchodování s lidmi trestat tvrdými tresty a pomáhat obětem vstupem nevládních organizací, které jsou na pomoc připravené

Tato práce je zaměřena na okruh, popis a seznámení se s problematikou trestného činu obchodování s lidmi podle současné právní úpravy. Vysvětlit základní obecné pojmy problematiky obchodování s lidmi za účelem sexuálního zneužívání, neboť ta je dle mého názoru v České republice zastoupena nejvíce. Definovat psychologické aspekty, jaké zdravotní problémy psychického rázu se mohou u obětí trestného činu obchodování s lidmi projevit. Popsat odhalování a vyšetřování této trestné činnosti se zaměřením na

¹ Ministerstvo vnitra ČR

Dostupné z: <http://www.mvcr./prevence>

poškozené, ale i činnost orgánů činných v trestním řízení, případně činnost neziskových organizací. Pokusit se najít možná zlepšení z pohledu policie, ke zmírnění obchodu s lidmi.

Obchodování s lidmi je velice široké téma, které zahrnuje mnoho činností, proto bych se v této práci rád po vysvětlení obecných pojmů věnoval tématu obchodu se ženami za účelem sexuálního vykořisťování a prostituce. Tato činnost je vzhledem k poloze České republiky a otevřením hranic po roce 1990 výhodná a Česká republika je stále zemí cílovou pro obchodované ženy.

Bakalářská práce se skládá ze dvou částí, teoretické a praktické. Teoretická část práce byla tvořena s pomocí literatury autorů zabývajících se příslušným tématem z hlediska psychologického a trestně právního.

V praktické části jsem se pokusil ukázat na uvedených případech z praxe spektrum činností obchodu s lidmi. Jednání obchodníků - pachatelů a chování obětí. Jsem si vědom toho, že uvedený vzorek je pouze náhledem do problematiky a nemůže nám poskytnout dostatečné množství informací ke sdělení jednoznačného závěru. Můžeme pouze nahlédnout na problém a utvořit si malý obrázek o sociálně patologickém jevu obchodování s lidmi.

I TEORETICKÁ ČÁST

1 Pojem obchodování s lidmi

1.1 Definice obchodu s lidmi dle OSN – Palermská úmluva

Dne 13. prosince 2000 byla v italském Palermu přijata mezinárodní Úmluva o nadnárodním organizovaném zločinu, která obsahuje definici obchodování s lidmi. Někdy je také uváděna jako Palermská úmluva. K této úmluvě byl také přijat Protokol OSN o prevenci, potlačování a trestání obchodování s lidmi, zvláště se ženami a dětmi, který Česká republika podepsala dne 10. prosince 2002. Protokol obsahuje první všeobecně přijatou definici obchodování s lidmi, která zahrnuje všechny aspekty tohoto kriminálního jevu. Z této definice vychází také současné znění ustanovení § 232a trestního zákona - Obchodování s lidmi.

U osoby dospělé musí dojít k něčemu, co jim znemožní souhlas a tím bude považována za oběť obchodování s lidmi. To znamená, že se musí jednat o násilí, donucení, podvod a to stačí, aby byl dospělý považován za oběť obchodování s lidmi. U osob mladších 18-ti let se o otázce souhlasu nediskutuje. Aby byly považovány za oběť obchodování s lidmi, stačí to, že jsou určitým způsobem vykořisťovány.

Přestože je prostituce považována za marginální jev, jde o jednu z nejvýnosnějších forem organizovaného zločinu, která přináší organizátorům velké zisky. Z vlastní zkušenosti mohu říci, že obchod s lidmi souvisí s další trestnou činností jako je obchod se zbraněmi a obchod s drogami. Tyto obchody se navzájem propojují. Statistiky a různé mezinárodní studie ukazují, že je ročně celosvětově obchodováno 700 tisíc až 2 miliony osob, přičemž 300 až

500 tisíc je každoročně obchodováno v rámci Evropy. Celosvětový roční příjem z obchodu s lidmi se pohybuje mezi 8,5 až 12 miliardami EUR. .

1.2 Trasy obchodování s lidmi v členských zemích Evropské unie

Trasy obchodu se velice rychle mění a flexibilita organizovaného zločinu je na vysoké úrovni. Všeobecně lze říci, pokud zůstaneme v Evropě, že západní Evropa je zemí cílovou, střední Evropa zemí tranzitní a z východní Evropy oběti pocházejí. Rozvoj zemí mění situaci každým rokem a proto země tranzitní se mohou v blízké době stát zeměmi cílovými.

Pokud jde o Evropu, tak jsou oběťmi převážně ženy ve věku 18 -24 let. V jiných oblastech, jako je Afrika a jihovýchodní Asie je průměrný věk nižší a ve velké míře se obchoduje s dětmi.

Hlavní cílové země jsou, pokud mluvíme o obchodu s českými ženami zejména Velká Británie, severské státy, Německo a Rakousko, Itálie, Francie, Nizozemsko, Švýcarsko, Belgie a USA.²

Pokud budeme hovořit všeobecně o nelegální migraci, tak známe dvě zásadní migrační trasy obchodování s lidmi na území Evropy. Jde o tzv. **Balkánskou a Baltickou trasu.**

Balkánská trasa má tři směry a přicházejí po ní především imigranti z Asie a Středního východu (hlavně Kurdové, Iráčané, Pákistánci, Etiopané).³ První cesta je přes Turecko, Bulharsko, Rumunsko, Maďarsko, Slovensko, Českou republiku do Německa, nebo v menší míře může odbočit z Maďarska do Rakouska a druhá cesta vede přes Řecko, Makedonii, Albánii do Itálie. Další trasou je cesta vedoucí přes území Bosny a Hercegoviny, Chorvatska, Slovinska do Rakouska nebo Německa a dále do zemí EU.

² Odborný článek Ilegální přistěhovalci v EU - Dostupné z: www.migrace.cz

³ Odborný článek Ilegální přistěhovalci v EU - Dostupné z: www.migrace.cz

Baltická trasa vede především z území Ruska a postsovětských republik. Z Moskvy jsou především transportovány osoby třetího světa do západní Evropy, a to přes pobaltské státy do Skandinávie, nebo přes Polsko do Německa. Tuto cestu využívají osoby z Asie a Afriky, neboť je zde nedůsledná kontrola na hranicích a vysoká míra korupce právě v Rusku a postsovětských zemích.⁴

⁴ Odborný článek Ilegální přistěhovalci v EU – Dostupné z: www.migrace.cz

2 Obchodování s lidmi - vymezení pojmů

Vymezení jednotlivých pojmů, které s touto činností souvisí. Jde o pojmy, které jsou uvedeny v § 232a trestního zákona, a přibližují nám obchod s lidmi jako takový.

2.1 Pohlavní styk

Jedná se o jakýkoliv způsob ukájení pohlavního pudu na těle jiné osoby, ať stejného či jiného pohlaví. Jde o širší pojem než soulož, ale také širší pojem než jiný obdobný pohlavní styk. Může se jednat o přímé spojení pohlavních orgánů (koitus), ale i orální sex (felatio či cunilinctus), koitus analys, koitus inter dekora, sání prsních bradavek (sactustupratio), ale i různé typy erotických masáží prováděných na pohlavních orgánech a to i s pomocí vibrátorů a jiných přístrojů. Lze říci, že se jedná o jakékoliv jednání mající za cíl sexuální uspokojení, uspokojení pohlavního pudu. Nezáleží však na tom, zda k uspokojení jiné osoby dojde. Nemusí jít ani o pohlavní styk za úplatu spojený se střídáním partnerů (prostituci). Prostituce sama o sobě trestná není V tomto případě by se jednalo o okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby § 232a odst. 3 písm.d).

2.2 Sexuální zneužívání

Jedná se o jiný způsob pohlavního zneužívání než pohlavní styk. Pod tento pojem je zahrnuto např. ohmatávání prsou nebo pohlavních orgánů, líbání přirození, nucení k sebeukájení takové osoby apod.

2.3 Sexuální obtěžování

Trestní zákon přímou definici tohoto pojmu neobsahuje. To je definováno jako přinucení k pohlavnímu sebeukájení, k obnažování nebo jinému srovnatelnému chování násilím, pohrůžkou násilí nebo pohrůžkou jiné újmy. Vytvoření konkrétnější podoby tomuto ustanovení je úkolem pro rozhodovací praxi soudů. I Nejvyšší soud odkazuje na odbornou literaturu při definování tohoto pojmu a za sexuální obtěžování považuje např. ohmatávání prsou a pohlavních orgánů apod., směřující k sexuálnímu vzrušení pachatele.

2.4 Otroctví

Zákaz otroctví, nevolnictví a nucené nebo nedobrovolné práce je vyjádřen v řadě mezinárodních dokumentů. Otroctví je definováno jako stav nebo poměr osoby, nad kterou se vykonávají některé či všechny složky práva vlastnického. Právo vlastnické lze definovat jako soubor jednotlivých dílčích práv k předmětu vlastnického práva. Konkrétně se jedná o právo ovládat věc, zejména ji držet, užívat a požívat, nakládat s ní, a to svou mocí. Avšak předmětem vlastnického práva může být pouze věc hmotná (*res corporalis*) a nikoliv člověk. Z tohoto důvodu je vlastnické právo k člověku vyloučeno.

2.5 Nevolnictví

Jde o nejtěžší stupeň poddanství, kdy nevolník je zcela ekonomicky i osobně bezprávný a závislý na rozhodování vrchnosti, která ho může zásadním způsobem omezovat a volně s ním i nakládat (podobně jako se svým majetkem). Nevolník na rozdíl od otroka není však předmětem vlastnického práva anebo některých jeho složek, ale je bezprostředně podřízen svému pánu, a proto se nemůže bez jakéhokoli svolení vzdálit, uzavřít sňatek, nemůže činit dispozice se svým majetkem, nemůže se svobodně obracet na soudy apod.

2.6 Nucená práce

Nucená práce je jedním z nových trestných činů, který byl zahrnut do nového § 232a trestního zákona. Jedná se o práci nebo službu, která je na kterékoli osobě vymáhána pod pohrůžkou jakéhokoliv trestu, a ke které se tato osoba nenabídla dobrovolně. Pohrůžka se nevztahuje pouze k trestnímu řízení, ale myslí se jí i jiné zbavení nebo omezení práv dotyčné osoby.

Jde o tzv. klientelismus, nebo lépe řešeno o vztah zprostředkovatele a zaměstnance, který pobírá provizi v procentech z hodnoty zprostředkovaného obchodu, nebo peněžitou odměnu za zprostředkování. Klient, neboli zprostředkovatel má výborné kontakty a sociální zázemí a má svého spolupracovníka v zemi, za které pochází jejich „zaměstnanci“. Ve světě je podobná situace např. v USA, kde nejnižší práci vykonávají lidé z Mexika.

Nucená práce se nevztahuje:

- na práce ukládané dle zákona osobám ve výkonu trestu odnětí svobody, nebo osobám vykonávajícím jiný trest nahrazující trest odnětí svobody,
- vojenskou službu nebo jinou službu stanovenou zákonem na místo povinné vojenské služby,
- službu vyžadovanou na základě zákona v případě živelních pohrom, nehod, nebo jiného nebezpečí, které ohrožuje životy, zdraví nebo značné majetkové hodnoty,
- jednání uložené zákonem pro ochranu života, zdraví nebo práv druhých.

2.7 Jiné formy vykořisťování

I tato činnost je nově zanesena v novém § 232a trestního zákona. *Můžeme to definovat jako jakékoli jiné chování pachatele, který kořistí z činnosti jiného.*

Kořistěním je získávání jakéhokoli majetkového prospěchu. Nelze provést zákonný výčet jednotlivých forem vykořisťování taxationím způsobem.⁵

⁵ Trestní zákon, trestní řád, zák.č.140/1961Sb.,zák.č.141/1961Sb.ve znění pozdějších předpisů

3 Právní rámec obchodování s lidmi

3.1 Vývoj v České republice

V České republice přibližně od roku 1990, tzn. po sametové revoluci, změně režimu a uvolněním hranic se západní Evropou se u nás začíná objevovat obchod s lidmi. Nejdříve byla Česká republika pouze tranzitní zemí, ale v současné době při některých činnostech obchodu je zemí cílovou. Cílovou zemí jsme hlavně v obchodu se ženami a prostitutkami, která kvete díky naší stoupající ekonomické úrovni a sousedstvím se SRN a Rakouskem. Je sice pravda, že počáteční boom po revoluci v roce 1989 se již nevrátí, přesto je to stále výnosný obchod. Tranzitní zemí jsme zatím stále pro běžence z východní Evropy a Asie, kdy cílovou zemí je vlastně celá Evropská unie. Prevencí, pomocí nevládních organizací a zapojením státní zprávy se snažíme možným situacím přecházet, ale já jsem zatím velmi skeptický a mám velké obavy z budoucnosti.

Nejčastějším zdrojem obětí obchodování s lidmi jsou oblasti s velkou nezaměstnaností, špatnou ekonomikou a města s rozvinutějším cestovním ruchem a zvýšenou nabídkou i poptávkou všech druhů sexuálních služeb. Jako nejrizikovější lokality jsou uváděny severní a západní Čechy, pohraničí, severní Morava, Praha, Brno. Oběti jsou vyhledávány mezi osobami nespokojenými s výdělkem, v obtížných životních situacích a ženami provozujícími prostituci.

Obchodování je kontrolováno a využíváno hlavně organizovanými kriminálními skupinami. Vysoké zisky a minimální riziko odhalení a trestu je hlavní hnací motor obchodu, který organizovaný zločin přitahuje. Není pravidlo, že jde o velké organizované skupiny. Skupiny většinou spolupracují s jinými formami organizovaného zločinu jako je obchod se zbraněmi, s drogami atd. Může jít o stálé spojení jednotlivých skupin, nebo o spojení

k jednomu konkrétnímu společnému páchání zločinu, kde to je vzájemně výhodné pro obě skupiny.

V roce 2004 byl zrušen § 246 trestního zákona, který kriminalizoval toho, kdo do ciziny nebo z ciziny zlákal nebo dopravil jiného v úmyslu, aby ho tam bylo užito k pohlavnímu styku. V současné době je nahrazen § 232a trestního zákona.

3.2 Současná právní úprava - § 232a trestního zákona

- 1) *Kdo přiměje, zjedná, najme, zláká, dopraví, ukryje, zadržuje nebo vydá osobu mladší osmnácti let, aby jí bylo užito*
 - a) *k pohlavnímu styku nebo k jiným formám sexuálního obtěžování nebo zneužívání,*
 - b) *k otroctví nebo nevolnictví, nebo*
 - c) *k nuceným pracím nebo k jiným formám vykořisťování,*
bude potrestán odnětím svobody na dvě léta až deset let.

- 2) *Stejně bude potrestán, kdo jiného za použití násilí, pohrůžky násilí nebo lstí anebo zneužitím jeho omylu, tísně nebo závislosti, přiměje, zjedná, najme, zláká, dopraví, ukryje, zadržuje nebo vydá, aby ho bylo užito*
 - a) *k pohlavnímu styku nebo k jiným formám sexuálního obtěžování nebo zneužívání*
 - b) *k otroctví nebo nevolnictví, nebo*
 - c) *k nuceným pracím nebo k jiným formám vykořisťování.*

- 3) *Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán,*
 - a) *spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 jako člen organizované skupiny,*
 - b) *vydá-li takovým činem jiného v nebezpečí těžké újmy na zdraví nebo smrti,*
 - c) *spáchá-li takový čin v úmyslu získat značný prospěch, nebo*
 - d) *spáchá-li takový čin ve smyslu, aby jiného bylo užito k prostituci.* ⁶

⁶ Trestní zákon, trestní řád - zákon č. 140/1961Sb. ,z.č. 141/1961Sb ve znění pozdějších předpisů

3.3 Trestní odpovědnost a jednotlivé znaky skutkové podstaty trestného činu obchodování s lidmi

Dokonce i mezi policisty je názor, že pokud oběť věděla, do čeho bude zapojena, tak sama přispěla ke svému vykořisťování. Setkal jsem se dokonce s takovým to názorem přímo od obětí samotných. Přesto, že zde obchodované osoby mají jen malá procenta z výdělku, zjistíme, že finanční odměna je vyšší než v zemi původu. Skutečná podstata věci je v tom, že obchodník si nechá vysoký finanční zisk například ze sexuálních služeb poskytnutých obětí. Pokud vezmeme souhlas oběti že věděla, že bude zapojena do prostituce, tak nesmíme snižovat a omlouvat trestnou činnost obchodníků. Trestní odpovědnost není menší proto, že oběť s tím souhlasí. Objektem trestného činu podle § 232a trestního zákona je osobní svoboda a to znamená svobodu volného pohybu a svobodu jeho rozhodování.

Uvedené ustanovení má dvě samostatné skutkové podstaty. První se týká osoby mladší osmnácti let (odstavec 1) a druhé se týká ostatních osob (odstavec 2). U druhého se navíc musí jednat o použití násilí, jeho pohrůžky nebo lsti a nebo zneužití omylu, tísně nebo závislosti takové osoby.

3.3.1 Ustanovení § 232a odst. 1 trestního zákona

Jednání spočívá v přiměnění, zjednání, nájmu, zlákáni, dopravení, ukrytí, zadržování nebo vydání osoby mladší osmnácti let. U osob mladších 18-ti let se o otázce souhlasu nediskutuje. Aby byly považovány za oběť obchodování s lidmi, stačí to, že jsou určitým způsobem vykořisťovány.

Zjednání – uzavření jakékoliv smlouvy, dohody a to i konkludentní. Pachatel musí směřovat k tomu, aby bylo osoby mladší osmnácti let užito v některém z písmen a) až c).

Najme - uzavření jakékoliv konkludentní smlouvy, jejíž obsahem je najmutí, zaměstnání. Pachatel jedná v úmyslu, aby jí bylo užito např. k pohlavnímu styku, který nemusí být ve smlouvě vyjádřen.

Zlákání – získání osoby mladší osmnácti let k pohlavnímu styku nebo jiné formě jejího užití ve smyslu písm. a) až c) a to lákavými sliby, penězi apod..

Přiměje – osobu mladší osmnácti let k pohlavnímu styku nebo jiné formě jejího užití ve smyslu písm. a) až c), když využije svého vlivu na osobu, který vyplývá mezi nimi.

Dopravení – přemístění jiného do ciziny nebo na jiné místo v České republice, než se tato osoba v době činu nacházela.

Ukrytí – je umístění osoby na skryté místo nebo do úkrytu. U osoby mladší osmnácti let ji umístí na takovém místě, kde není dosažitelná pro své zákonné zástupce.

Zadržování – jedná, při němž pachatel omezuje osobu na svobodě za účelem, aby jí bylo užito ve smyslu písm. a) až c).

Vydá – předání takové osoby do moci jiného k dalšímu nakládání s ní ve smyslu tohoto ustanovení. Muže se tak stát prostřednictvím další osoby, za odměnu, za jiný prospěch, ale i bez protihodnoty.

3.3.2 Ustanovení § 232a odst. 2 trestního zákona

Pachatel zde musí na rozdíl od odstavce 1 jednat za použití násilí, pohrůžky, násilí nebo lsti anebo při zneužití omylu, tísně nebo závislosti jiného, kterého má být užito k některému z účelů uvedených v písmenech a) až c).

Násilí – použití fyzické síly k překonání nebo zamezení kladeného nebo očekávaného odporu. Musí být prostředkem nátlaku na vůli jiného. Není podmínkou, aby poškozený kladl odpor, např. když si je vědom fyzické převahy násilníka a z obavy před dalším násilím odpor raději neprojevuje.

Pohrůžka násilí – rozumíme tím pohrůžku bezprostředního násilí, které má být vykonáno ihned, nepodrobí-li se napadený vůli útočnicka, tak i násilím, které má být vykonáno později. Ve srovnání s pohrůžkou bezprostředního násilí (např. §234 - Loupež) je tedy pohrůžka násilí širší, neboť může zahrnovat i hrozbu násilí budoucího. Opět se může pohrůžka týkat i jiné osoby či věci a to i momentálně nepřítomné (vyhrožování v dopise).

Lest - jednání, které vyvolalo nebo využilo omylu jiné osoby. V tomto případě musí být lest využita s cílem přimět jiného, aby ho bylo užito způsobem popsáním v § 232a odst.2 v písm.a) až c) trestního zákona.

Tíseň – stav přechodný, vyvolaný nepříznivými okolnostmi, které vedou k omezení volnosti rozhodování. To se může týkat osobních, rodinných, majetkových či jiných poměrů, pro něž se utiskovaná osoba ocitá v těžkostech a nesnázích.

Závislost – stav, v němž se osoba nemůže svobodně rozhodovat vzhledem k tomu, že je v určitém směru odkázána na pachatele. Nemusí jít o závislost vyplývající z právního poměru určeného zákonem, ale stačí faktický poměr závislosti.

3.3.3 Dokonání trestného činu

Čin je **dokonán** tím, že taková osoba je přiměna, zjednána, najata, zlákána, dopravena, ukryta, zadržována nebo vydána za účelem, aby jí bylo užito ve smyslu písmene a) až c). V případě dopravení je čin dokonán tím, že osoba je dopravena na místo určení, po dobu dopravování však bude zpravidla zadržována nebo ukryta.

I když to ve většině případech je, přesto není podmínkou, aby pachatel měl slíbenou, nebo dostal odměnu.

4 Právní aspekty odhalování trestného činu obchodování s lidmi

Zastává se názor a i díky statistikám, že většina osob vyjíždějících za prací a za jiným životem za hranice domovského státu souhlasí, a také ví, že bude pracovat nelegálně nebo jako prostitutka apod. Tento fakt je pro oběť přijatelný jen díky vidině finančního zisku nebo s vidinou získané svobody, ale neví, za jakých podmínek bude činnost vykonávat.

Vláda České republiky vydala Usnesení ze dne 20.8.2005 č. 957 k Národní strategii boje proti obchodování s lidmi (pro období let 2005 až 2007). „*Tento plán obsahuje souhrn dostupných informací o situaci v oblasti obchodu s lidmi v České republice a poskytuje přehled učiněných opatření za uplynulé roky 2003 – 2005.*“⁷

K tomuto plánu můžeme přiřadit právní úpravu § 232a trestního zákona obchod s lidmi, který od roku 2004 nahradil § 246 trestního zákona – obchodování s lidmi za účelem pohlavního styku. Právní úprava § 232a trestního zákona obsahuje již obchod s lidmi v širším měřítku bez rozdílu pohlaví a věku, kdy došlo i k navýšení trestní sazby. Zahrnuje také novou trestnou činnost, a to nucenou práci a jiné formy vykořisťování.

4.1 Odhalování

Vzhledem k vysoké latenci uvedeného trestného činu je odhalování této trestné činnosti velice složité. U této trestné činnosti se spíše setkáváme se získanými vlastními poznatky a podněty jiných osob než trestními oznámeními, na jejichž podkladě lze učinit závěr o podezření ze spáchání

⁷ Usnesení Vlády České republiky ze dne 20. července 2005 č. 957 k Národní strategii boje proti obchodování s lidmi (pro období let 2005 až 2007), Praha 2005, str. 5

trestného činu. Je povinností využít všech možností dle zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky a dle § 158 odst. 1 trestního řádu k provedení potřebných šetření a opatření k odhalení skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin.

Zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky – zde je možno využít § 23a - Oprávnění k používání podpůrných operativně pátracích prostředků. Mezi tyto prostředky patří Krycí doklady - § 23b, Konspirativní prostředky – § 23c, Zabezpečovací technika - § 23d, Zvláštní finanční prostředky – § 23e, Informátora - §23f, některá ustanovení uvedená ve vztazích policie ke státním orgánům, orgánů obcí, právnickým a fyzickým osobám a některá ustanovení uvedená ve vztazích policie k zahraničí.

V trestním řádu lze využít např. § 158 odst. 5 trestního řádu. Jedná se o úřední záznam o podaném vysvětlení a „*slouží státnímu zástupci, vyšetřovateli pouze k tomu, aby byl zvážen návrh, aby osoba byla vyslechnuta jako svědek. Tento úřední záznam nelze v řízení před soudem použít jako důkaz a nemůže být u soudu ani přečten, nebo konstatován jeho obsah.*“⁸ Zde se nabízí možnost využít neodkladný nebo neopakovatelný úkon dle § 158 odst. 8 trestního řádu.

Po vyčerpání všech možností § 158 odst. 1 trestního zákona a kvalifikovaném posouzení, zda je důvodné podezření, přichází v úvahu postup dle § 158 odst. 3 trestního zákona, tzv. zahájení úkonů trestního řízení. Toto období se jmenuje přípravné řízení a jedná se o počátek doby dozoru státního zástupce.

V postupu před zahájením trestního stíhání přípravném řízení lze využít trestního řádu v ustanovení § 158a – Neodkladný a neopakovatelný úkon, 158b – Operativně pátrací prostředky a podmínky jejich využití, 158c – Předstíraný převod, 158d – Sledování osob a věcí , 158e – Použití agenta a dále také ustanovení § 88 trestního řádu – Odposlech a záznam telekomunikačního provozu.

⁸ Trestní zákon, trestní řád - zákon č. 140/1961Sb. ,z.č. 141/1961Sb ve znění pozdějších předpisů

Důležité je nezapomenout na § 159b trestního zákona – „Dočasné odložení trestního stíhání a to v případě, že to je třeba k objasnění trestné činnosti ve prospěch zločinného spolčení, nebo jiného úmyslného trestného činu, anebo zjištění jejich pachatelů. Odložení trestního stíhání je na dobu nezbytnou, nejdéle však o dva měsíce.“⁹

4.2 Vyšetřování

4.2.1 Postup od sdělení obvinění do návrhu na podání obžaloby

„Zahájením trestního stíhání oddělujeme postup před zahájením trestního stíhání a vlastním trestním stíháním. Trestní stíhání zahajujeme usnesením o zahájení trestního stíhání ve smyslu ustanovení § 160 odstavce 1, 2 trestního řádu.“ Zde končí fáze operativně pátrací činnosti a začíná fáze vyšetřování. Nelze to ale tak brát, neboť práce operativních pracovníků a práce vyšetřovatelů se navzájem prolínají i když vyšetřovatel je osoba jednající za policii se subjekty trestního řízení.

„Rozsah dokazování je vymezen trestním řádem v ustanovení § 89 odstavec 1 trestního řádu pro celé trestní řízení a zásadu materiální pravdy nalezneme v § 2 odstavec 5 trestního řádu.“

Vyšetřování má své pořádkové lhůty, které jsou 2, 3 a 6 měsíců a v těchto lhůtách je třeba vyšetřování ukončit. Tyto lhůty může na základě žádosti, kterou předkládá policejní orgán státní zástupce opakovaně prodloužit.

Skončení vyšetřování nalezneme v ustanovení § 166 trestního řádu a v této době má obviněný a jeho obhájce možnost prostudovat spis a navrhnout doplnění dokazování.

„Jedním ze způsobů skončení přípravného řízení je podání obžaloby státním zástupcem. Obžaloba může být podána jen pro skutek, pro který bylo zahájeno trestní

⁹ Trestní zákon, trestní řád - zákon č. 140/1961Sb. ,z.č. 141/1961Sb ve znění pozdějších předpisů

*stíhání, právní kvalifikace takového skutku není rozhodující.*¹⁰

Záměrně jsem neuvedl jednu z možností přípravného řízení, a to zkrácené přípravné řízení. Při odhalování trestné činnosti obchodování s lidmi se jedná vždy o závažnou trestnou činnost, kdy trestní sazba je dvě léta až deset let, respektive pět až dvanáct let. Také doba od postupu před zahájením trestního stíhání až po rozhodnutí v hlavním líčení vydané soudem může trvat i několik let. Získání důkazů bylo, a vlastně stále je prioritou orgánů činných v trestním řízení. Je pravdou, že bylo prakticky vždy podřizováno odsouzení pachatele bez ohledu na oběť a její psychický stav.

Myslím si, že i díky programu na podporu a ochranu svědka se situace zlepšila. Z hlediska vyšetřování trestného činu obchodování s lidmi jsou dva negativní důležité faktory. Za prvé, že oběť tohoto typu trestné činnosti nikdy nebude použitelná jako svědek. Za druhé, že struktura a mezinárodní rozsah obchodování s lidmi je tak široký, že s největší pravděpodobností nebude možné vyšetřovat a následně soudně stíhat hlavy organizace, neboť se budou snažit vyhýbat trestnímu stíhání a to zejména v cílových zemích. Budou se snažit přenést úkoly na níže postavené účastníky v organizaci a vyhnout odpovědnosti. K tomuto bych ještě chtěl uvést, že je nutné spolupracovat s orgány činnými v trestním řízení a přistoupit k mezinárodní spolupráci, neboť organizovaný zločin nezná hranice států a i on mezi sebou spolupracuje na mezinárodní úrovni.

Pokud chceme získat co nejvíce důkazů, tak práce s obětí je naší prioritou. Pokusil jsem se sestavit na základě zkušenosti vlastní a zkušeností mých kolegů, kteří se touto trestnou činností zabývají několik zásad, kterými bychom se měli řídit při kontaktu s obětí. Samozřejmě, že ve většině případů neznáme dobu, po kterou byly oběti obchodovány. Jejich psychický stav může být velmi špatný a každá snaha o vzpomínku je stresující. Oběti byly neustále

¹⁰ Hejda, J., kolektiv: Vybraná témata kriminalistiky a trestního práva, Oeconomica, VŠE v Praze, 2004, str. 232 - 236

podváděny a vykořisťovány, a tak byly nuceny stáhnout se do sebe a být podezíravé vůči policii všeobecně, neboť očekávají jen represí a problémy. Mají tendenci být nepřátelské a nedůvěřivé a vytvořit oboustrannou důvěru je velmi složité. Tou oboustrannou důvěrou myslím vztah oběť a policie.

Zásadou první je otevřené, poctivé, přímé a vstřícné jednání ze strany policie již od prvního setkání. Tou druhou zásadou, je nutnost uklidnit oběť a snažit se o její uvolnění. Je nutné ji ujistit o bezpečnosti její vlastní a bezpečnosti jejich blízkých, neboť znají pachatele obchodování. Je důležité, aby ze strany policie nebyla snižována rizika nebo přístup k problému bezpečnosti. Pokud je to možné a státní zástupce je tomu nakloněn, využít možnosti neodkladného a neopakovatelného úkonu pod pseudonymem. Oběť má strach z toho, že by se její rodina dozvěděla problémech a činnosti, kterou byla nucena vykonávat. Použití pseudonymu je jedna z možností problém vyřešit. Přikláním se k možnosti specializace a výcviku policistů, kteří s danou problematikou pracují, protože je velice důležité pro orgány činné v trestním řízení, aby oběť poskytla úplnou a detailní výpověď o tom, co se stalo, a to i jako svědek při soudním procesu.

Můžeme postupovat formálním a autoritářským přístupem k oběti, ale nedosáhneme důvěry a plné spolupráce. Čím uvolněnější je okolí a atmosféra, tím větší máme šanci k získání kvalitní výpovědi. Pokud to oběť požaduje, výslech by měl být proveden za přítomnosti jejího právního zástupce. Snažit se zajistit osobu stejného pohlaví jako je osoba vyslychaná k provedení výslechu. Je-li to možné, tak by měl s obětí po celou dobu trvání od prvního kontaktu komunikovat jeden policista/policistka, neboť jen tak je možno získat její důvěru.

4.2.2 Neodkladný a neopakovatelný úkon, výpověď pod pseudonymem

Provedení úkonu je možné dle § 158 odst. 8 trestního řádu a to před zahájením trestního stíhání za účasti vyšetřovatele, soudce, policisty, který osobu utajil popřípadě státního zástupce a tlumočníka. V našem případě se většinou jedná o cizince – dívku, která chce odcestovat zpět do domovské země a „*předpokládá se delší doba trvání vyšetřování a z toho vyplývající obava ze ztráty důkazní výpovědi svědka*“.

V době po zahájení trestního stíhání můžeme využít § 160 odst. 4 trestního řádu. „*Neodkladný úkon je takový úkon, který vzhledem k nebezpečí jeho zmaření, zničení nebo ztráty nesnese z hlediska účelu trestního řízení odkladu na dobu, nebude zahájeno trestní stíhání. Neopakovatelným úkonem je takový úkon, který nebude možno provést před soudem.*“¹¹

Je také možné, je-li tomu státní zástupce nakloněn, využít možnost výslechu svědka pod pseudonymem. Jedná se o „*využití ustanovení § 55 odst. 2 trestního řádu a to za předpokladu, že svědku nebo osobě jemu blízké v souvislosti s podáním svědectví zřejmě hrozí újma na zdraví nebo jiné vážné nebezpečí porušení jejich základních práv, a nelze-li ochranu svědka spolehlivě zajistit jiným způsobem.*“

Vždy nejsou oběti tak silné ve vyšetřování vystupovat pod svým pravým jménem a díky instituci utajovaného svědka souhlasí s výpovědí na policii. „*Možnost pseudonymu znemožní obviněným a jejich právním zástupcům zjistit pravou totožnost svědka a zabránit medializaci, která může vzniknout při vyšetřování nebo soudním procesu před jejich rodinami či blízkými osobami.*“¹²

„*Svědék vystupuje pod smyšleným jménem, které je uvedeno do protokolu. Jeho pravé údaje se nezapisují, zůstávají odděleně od trestního spisu a mohou se s nimi seznamovat jen orgány činné v trestním řízení v dané věci.*“¹³

Z vlastní zkušenosti však vím, že výpověď uvedená pod pseudonymem

¹¹ Trestní zákon, trestní řád - zákon č. 140/1961Sb. ,z.č. 141/1961Sb ve znění pozdějších předpisů

¹² Interní materiály MV PČR Manuál Obchodu se ženami za účelem sexuálního vykořisťování, Pracovní skupina interpolu pro obchodování s lidmi – příručka pro vyšetřovatele, Lyon – Francie, 2002, st.18–23

¹³ Trestní zákon, trestní řád - zákon č. 140/1961Sb. ,z.č. 141/1961Sb ve znění pozdějších předpisů

se v některých případech míjí účinkem. Podrobnou výpověď oběti si pachatelé většinou zpětně uvědomí o jakou osobu jde. Doklad totožnosti oběti byl většinou v rukou pachatelů a ve výpovědi se objevují informace, které zná jen úzký okruh osob a proto může být totožnost prozrazena.

4.2.3 Možnosti pomoci obchodovaným osobám

V rámci „Národní strategie boje proti obchodování s lidmi za účelem sexuálního vykořisťování v České republice“ byl vládou schválen „Model podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi za účelem sexuálního vykořisťování v České republice“. Ten se zabývá poskytnutím podpory obchodovaným osobám, ochranou jejich práv a důstojnosti. Motivovat oběti ke svědecké výpovědi a tím pomáhat orgánům činným v trestním řízení při odhalování, stíhání, usvědčení a potrestání pachatelů.

„Od dubna 2004, na tento projekt navázal „Program podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi v ČR“ (dále jen „Program“). Program je financován z prostředků ministerstva vnitra z dotačních prostředků určených na prevenci kriminality.“ Do programu jsou zařazovány oběti obchodované za účelem nucené prostituce, ale i za účelem nucené práce. (V příloze č. 3 jsou uvedeny statistiky Ministerstva vnitra ČR, odboru prevence kriminality - Zařazení dívek do Programu v roce 2006.)

Obecně je Program přístupný cizincům, cizinkám i občanům a občankám ČR, kteří důvodně prohlásí, že se stali oběťmi obchodování s lidmi. Není rozhodující, zda jde o obchod přeshraniční nebo uvnitř státu. Není podmínkou, aby byla osoba obchodovaná pouze v České republice. Bylo již několik případů, kdy občan České republiky cestoval do zahraničí na dovolenou a stal se obětí trestného činu obchodování s lidmi. Po návratu zpět do České republiky byla přijat do Programu. Podmínkou vstupu do Programu je plná spolupráce s orgány činnými v trestním řízení. Do programu mohou být

zařazeny všechny oběti - ženy i muži. „Jedná-li se o osobu s českým občanstvím, musí důvodně prohlásit, že se stala na území ČR či v zahraničí obětí obchodování s lidmi. Oběť - cizinec musí učinit důvodné prohlášení, že se stal obětí obchodování s lidmi na území ČR nebo sem byl za tímto účelem dopraven.“¹⁴ Tento program má pomoci oběti odejít ze zavadového prostředí, poskytnout měsíční krizovou intervenci, azylové ubytování, finanční podporu, právní a psycho-sociální poradenství, zdravotní péči, rekvalifikační kurzy, dlouhodobou sociální intervenci a možnost zařazení do programu ochrany svědka podle zákona č. 137/2001 Sb. Pokud je oběť cizinec, lze mu nabídnout legalizaci pobytu, tlumočení, pomoc při dobrovolném návratu do země původu, vízum za účelem strpění pobytu a v některých případech možnost získání trvalého pobytu z humanitárních důvodů.

„Postup vedoucí k zařazení do programu:

- 1. Policie, nevládní organizace či jiná instituce (např. konzulární úřad) identifikuje oběť obchodování s lidmi a podá návrh na zařazení do programu národnímu koordinátorovi, kterým je I. náměstek ministra vnitra, prostřednictvím odboru prevence kriminality.*
- 2. Splňuje-li oběť podmínky, je zařazena do programu a počne jí běžet 30ti denní lhůta na rozmyšlenou (tzv. krizová intervence), zda bude spolupracovat s orgány činnými v trestním řízení.*
- 3. Po uplynutí 30-ti denní lhůty je "nespolupracující oběti" nabídnut program dobrovolného návratu do země původu, "spolupracující" oběti je uděleno vízum za účelem strpění pobytu podle cizineckého zákona.*

Poruší-li oběť podmínky programu, je z něj vyřazena

¹⁴ Obchod s lidmi, pomoc obětem, Ministerstvo vnitra České republiky, Odbor bezpečnostní politiky
Dostupné z: http://www.mvcr.cz/rs_atlantic/project/article.php?id=9464

4. *Spolupracující oběť je zařazena do Programu až do skončení trestního řízení.*
5. *Po skončení trestního řízení je oběti nabídnut dobrovolný a bezpečný návrat do země původu. V případech zvláštního zřetele hodných (hrozí-li např. oběti v zemi původu značné nebezpečí) a na žádost oběti lze takové osobě udělit trvalý pobyt z humanitárních důvodů.“¹⁵*

Ze zkušeností kolegů a mých vlastních mohu uvést, že program, pokud jsou splněny veškeré podmínky vstupu, je plně využívám. Osoby, které přes počáteční nedůvěru do programu vstoupily, po nějaké době hodnotí program kladně jako dobrý start do nového života. Je samozřejmé, že nejdůležitější věc - psychika člověka je složitá a není na ni vždy ten správný lék a člověk si minulost nese neustále sebou.

4.2.4 Nevládní organizace - La Strada



„La Strada Česká Republika, o.p.s. je nevládní nezisková organizace, která působí v oblasti řešení problematiky obchodu s lidmi. Byla založena roku 1995 a je jedním ze zakládajících členů mezinárodní sítě působící v devíti evropských zemích: Nizozemí, Polsku, Bulharsku, Bělorusku, Moldávii, Makedonii, Bosně a Hercegovině a na Ukrajině“¹⁶.

Úcta, lidská práva, rovnost příležitostí, ochrana zájmů obchodovaných osob a nediskriminační přístup, to jsou aktivity La Strady. Snaží se pomáhat obchodovaným osobám formou prevenční (příloha č. 2 – informační leták)

¹⁵ Obchod s lidmi, pomoc obětem, Ministerstvo vnitra České republiky, Odbor bezpečnostní politiky

Dostupné z: http://www.mvcr.cz/rs_atlantic/project/article.php?id=9464

¹⁶ Česká nezisková organizace La Strada Dostupné z: <http://www.strada.cz/>

a vzdělávací aktivity, sociální pomoci.

„V roce 2004 získala La Strada ocenění britské hudební televize MTV Free Your Mind Award. V rámci prevence a vzdělávání se La Strada zaměřuje prevenci v různých cílových skupinách a na zvyšování informovanosti odborné veřejnosti o problematice obchodu s lidmi. Předávání informací se uskutečňuje prostřednictvím informačních materiálů, přednášek a školení. Vzhledem k tomu, že se mezi klientelou La Strady se v předchozím období opakovaně objevovaly romské ženy, rozšířila La Strada preventivní aktivity na novou cílovou skupinu: romské ženy žijící v sociálně vyloučených lokalitách.“¹⁷ V oblasti sociální pomoci obchodovaným osobám poskytuje La Strada sociální služby, od krizové intervence, přes poradenství až po dlouhodobou komplexní pomoc. Cílem je opětovně zařadit obchodované osoby do běžného života, proto byla nabídnuta další služba - psychosociální centrum pro obchodované osoby. La Strada provozuje INFO a SOS linku, která je určena jak pro obchodované osoby a pro veřejnost. Tyto linky užívají osoby hledající pomoc, osoby cestující za prací do zahraničí a obchodované osoby. Spolupracuje se státními institucemi na přípravě různých vládních dokumentů, podílí se na výzkumech apod. pomáhá mapovat obchod s lidmi jak v ČR tak i na mezinárodní úrovni.¹⁸

¹⁷ Česká nezisková organizace La Strada

Dostupné z: <http://www.strada.cz/>

¹⁸ Česká nezisková organizace La Strada

Dostupné z: <http://www.strada.cz/>

5 Obchodování s lidmi a jeho psychologické aspekty

Praxe nám ukazuje, že čím delší dobou je oběť vystavena tlaku psychickému a fyzickému, tím více se mění její projevy. Reakce obětí na námi nabídnutou pomoc se mohou zdát někdy nepřiměřené a nelogické. Mohou být podezíravé, neprojevují city a jsou nedůvěřivé. Jejich chování nemusí odpovídat zneužitě, týrané či zavražďované osobě.

5.1 Pojmy

5.1.1 Viktimizace

Jedná se proces, ve kterém se člověk stává obětí trestného činu. Dle Blatníkové můžeme dělit *viktimizaci na primární, pod kterou si můžeme přestavit fyzickou, psychickou, emocionální nebo finanční újmu a sekundární*¹⁹.

Ta hovoří o pocitu nespravedlnosti a o zraněních důležitých pro integritu osobnosti a její psychickou pohodu. Oběť může situaci vůči trestnému činu a pachateli zlehčovat, být překvapená, rezignovaná, vzteklá, pomstychtivá. Pro nás jako policii a orgány činné v trestním řízení obecně je výsledkem neochota spolupracovat.

5.1.2 Příznaky spadající pod posttraumatickou stresovou poruchu (PTSD) u obětí kriminálního násilí

Jedná se o stresovou poruchu, jako důsledek vystavení dlouhodobému, závažnému stresu, byla uvedena do psychiatrického názvosloví DSM-III, jako

¹⁹ Blatníková, Š., Trávníčková, I. :Motivační a nemotivační faktory ovlivňující obchodované osoby při rozhodování o vstupu do programu podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi, studie pro OPK MVČR, 2006

úzkostná porucha. Vystavení traumatu nevede vždy k vývoji PTSD. Za normální se považuje, když se příznaky rozvinou, ale stejně tak je normální, pokud se PTSD neobjeví.

Vyvíjí se buď brzy po prožitém traumatu, nebo o několik týdnů či měsíců později v souvislosti s menším stresem. K hlavním symptomům patří pocit otupělosti, odcizení se lidem, úzkost, poruchy spánku, opakování traumatu ve vzpomínkách a snech nesoustředěnost, zvýšená ostražitost, pocity viny z přežití.²⁰

Čírtková uvádí, na jakých faktorech záleží dopad trestného činu. Osobnostní založení jedince určuje subjektivní význam a závažnost všech prožívaných situací. Z konkrétních poznatků možno vybrat tři zkoumané aspekty: *iluze kontroly, deklarovaný cynismus a předcházející vědomosti o viktimizaci* (tzv. poučená oběť). To vše nám dává tzv. *Previktivní osobnost*. „Pro výsledný dopad trestného činu mají klíčovou roli okolnosti: *míra násilí ukrytého v kriminálním činu, míra ponížení oběti, hodnocení vlastního chování průběhu činu a chování ostatních na místě incidentu. Reakce okolí – tím rozumíme podporu nejbližšího okolí v době těsně po činu.*“²¹ Přístup okolí může buď kladně nebo záporně, ovlivnit návrat oběti do všedního života.

5.1.3 Příznaky spadající pod syndrom týrané ženy – „battering syndrom“

„Soubor specifických charakteristik a důsledků zneužívání, které vedou ke snížené schopnosti ženy efektivně reagovat na prožívané násilí. Může se jednat o zvýšenou psychickou zranitelnost, emocionální labilitu, ztrátu sebevědomí, ztrátu životních iluzí, vymizení radosti ze života, ztráta osobních perspektiv, získaná nedůvěra ve vlastní síly, pocit bezmoci a intenzivní pocity viny.“²²

²⁰ Vágnerová, M.: Psychopatologie pro pomáhající profese, Praha, Portál 2004, st. 431-2

²¹ Čírtková, L.: Forezní psychologie, Plzeň 2004

²² Blatníková, Š., Trávníčková, I. :Motivační a nemotivační faktory ovlivňující obchodované osoby při rozhodování o vstupu do programu podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi, studie pro OPK MVČR, 2006

Z vlastní zkušenosti vím, že si nedokáže vůbec připustit, že by mohla od svého ochránce odejít. Strach z možné svobody, žít nový život, pracovat, mít stálého partnera je pro ní nereálný a neskutečný svět.

5.1.4 Stockholmský syndrom

Ve společnosti je znám jako hluboký vztah mezi rukojmím a pachatelem. Rukojmí se snaží dělat přesně to, co chce pachatel a má odmítavý vztah k zachráncům venku. Dále může být i neochota vypovídat proti pachatelům. Dá se říci, že cítí vděčnost za život, který jim pachatelé darovali. Jde o vazbu motivovanou ne láskou, ale strachem.

„Extrémní strach o život uvolňuje cestu pro identifikaci s agresorem (čímž se oběti zbavují pocitu strachu), tím vzniká totální závislost na pachateli. Ač silně citově fixována a týrána, nevěří, že by mohla být jinde v bezpečí.“²³

5.1.5 Reviktimizace – mnohočetné oběti

Obchodované osoby jsou tzv. mnohonásobnými oběťmi. Jsou zraňovány opakovaně, ať už fyzicky, psychicky nebo sexuálně. Nejhorší je zážitek, pokud tou osobou je osoba blízká a nebo osoba blízká dala k tomu souhlas.

V hlavních charakteristikách opakované viktimizace Blatníková uvádí, že *„pokud již jednou osoba byla obětí, je pravděpodobné, že se toto bude opakovat. Neoznámení trestného činu klesá s každou další viktimizací a proto s každou další viktimizací je zvýšené riziko psychických potíží.“²⁴*

Čírtková k tomu uvádí, že *„čím hůře poškodil první trestný čin po psychické stránce oběť, tím je oběť zranitelnější a tím je i vyšší pravděpodobnost reviktimizace.“*

Značné riziko reviktimizace vzniká u domácího násilí, týrání, sexuálního

²³ Vágnerová, M.: Psychopatologie pro pomáhající profese, Praha, Portál 2004, st. 640

²⁴ Blatníková, Š., Trávníčková, I. :Motivační a nemotivační faktory ovlivňující obchodované osoby při rozhodování o vstupu do Programu podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi, studie pro OPK MVČR, 2006

*zneužívání obětí všech podob násilí a u obětí sexuálních deliktů.*²⁵

5.1.6 Znásilnění

V literatuře jsou shrnovány následky pod pojem „rape trauma“ (česky „trauma ze znásilnění“). Patří do obecně platné kategorie PTSD. U znásilněných jsou zjišťovány příznaky deprese, sociální fobie a „kompulzivní poruchy (nutkavá porucha konat nějaké pohyby nebo činnosti).“²⁶

Mě samotnému připadaly reakce osob znásilněných neadekvátní, neboť jsem nerozuměl tomu, že se oběť chová, jako by se nic nestalo např., že přijala cigaretu od pachatele, nasedla s ním do vozidla apod.. Až po přečtení odborné literatury jsem pochopil, že se jedná o mylný význam jejího chování. Tato reakce je navozena strachem. *„Nejde o usmíření ani odpuštění, jde o bezprostřední a krátkodobou reakci. Jedná se o stejný mechanismus, který je zmiňován u tzv. Stockholmského procesu.“²⁷*

5.1.7 Komerční sexuální zneužívání – z pohledu prostitute

Přibližně před rokem a půl jsem četl v nějakém časopisu, jež si již nepamatuji, článek, jehož obsahem byl jeden kanadský výzkum. V tomto výzkumu bylo uvedeno, že prostitutky trpí stejným strádáním jako váleční veteráni a oběti mučení. Uvedl také, že prostitutky jsou vystaveny čtyřicetkrát častějšímu riziku stát se obětí vraždy, než normální osoby.

Domnívám se, že dívky a ženy vede k prostituci několik impulzů. Ekonomické důvody jsou dle mého názoru nejvíce zastoupeny. Ty mohou přiřadit ke studentkám, které prostituci berou také jako zpestření. Dále jsou to dívky, co opustily ústavní výchovu, nemají zázemí, nebo je prodala sama

²⁵ Čírtková, L.: Forézní psychologie, Plzeň 2004, str. 136-141

²⁶ Hartl, P., Hartlová, H.: Psychologický slovník, Portál, 2004 str. 262

²⁷ Blatníková, Š., Trávníčková, I. : Motivační a nemotivační faktory ovlivňující obchodované osoby při rozhodování o vstupu do Programu podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi, studie pro OPK MVČR, 2006

rodina. Ženy – živitelky rodiny. Možnost naučit se cizímu jazyku. Získání nových zážitků, poznání cizího světa, přátel apod.

5.1.8 Migrace

Migraci můžeme také definovat jako dobrovolné nebo násilné přerušování kontaktů s dřívějším prostředím, odloučením od vlasti.

Pašované osoby většinou cestují dobrovolně, ale tento stav se může kdykoliv změnit a může postupně dojít k jejich donucení. Z jejich přepravy, organizování cesty, zprostředkováním nelegálního vstupu osobám na území cizího státu plynou obchodníkům finanční výhody. Pod pojem obchodování s lidmi můžeme uvést nábor, dopravu, přemísťování lidí pomocí vyhrožování, nebo jiných forem donucení (např. únos, podvod, lest apod.)

Blatníková uvádí rozdělení dle A. Aronowitzové, která nabízí čtyři hlediska obchodu s lidmi:

- *pašované osoby cestují dobrovolně*
- *obchodované osoby mohou svoji cestu začít buď dobrovolně, nebo k ní mohou být přinuceny, příp. mohou být uneseny*
- *obchodované osoby jsou využívány a vykořisťovány po dlouhé časové období²⁸*
- *existuje vzájemná závislost mezi obchodovanou osobou a organizovanou skupinou, obchodované osoby jsou vhodné (či použitelné) pro vytvoření dalších sítí (najímaní pro kriminální účely)²⁹*

5.2 Psychologické aspekty

²⁸ Blatníková, Š., Trávníčková, I. :Motivační a nemotivační faktory ovlivňující obchodované osoby při rozhodování o vstupu do Programu podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi, studie pro OPK MVČR, 2006

²⁹ Blatníková, Š., Trávníčková, I. :Motivační a nemotivační faktory ovlivňující obchodované osoby při rozhodování o vstupu do Programu podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi, studie pro OPK MVČR, 2006

5.2.1 Identifikace obětí

Z vlastní zkušenosti mohu říci, obchodníci s lidmi působí tam, kde je velké množství lidí, kteří kvůli chudobě nebo z osobních důvodů touží po lepším životě, a kde na jiném místě je poptávka po jejich práci či službách. Většina obětí proto pochází ze zemí se špatnou ekonomickou situací, kde je bída, nedostatek pracovních příležitostí apod..

Nejčastěji začíná obchod s lidmi přes nabídku nějaké práce doma nebo v zahraničí a to jak přes agenturu, tak od známého ze svého okolí. V mnoha případech oběti mají jen málo jiných dostupných možností na vybranou. Někdy samotná práce nespočívá v poskytování sexuálních služeb, ale oběť je později sexuálně zneužívána, protože se je pod absolutním dohledem jiné osoby a nemá možnost svobodně se rozhodovat. Vykořisťování může začít jako pracovní a skončit rovněž jako sexuální. Samozřejmě, že tak jak se vyvíjí jednotlivé země po ekonomické stránce, tak se hranice v sexuálním průmyslu posunují. Chci tím říci, že dřívější země původu nebo tranzitu, může být za několik let zemí cílovou. Jasným příkladem je právě Česká republika, změna režimu od revoluce v roce 1989 vše začala a nejedná se o dobu dávnou. Hraje zde roli také etnická stránka. Dívky z jihovýchodní Evropy jsou žádané především v sexuálním průmyslu v jihovýchodní Asii, východoevropské dívky pracují např. ve střední Americe a z Afriky najdeme v Evropě.

Věk obětí obchodování se neustále snižuje a právě děti jsou víc a víc zapojeny do prostituce. V některých zemích jsou různé mýty, např. se věří, že sexuální styk s pannou nebo dětmi, které styk neměly, nabízí léčbu infekce HIV, nebo klienti věří tomu, že sex s dětmi snižuje riziko nakažení pohlavně přenosnou chorobou.

Wagnerová v knize Psychopatologie pro pomáhající profese uvádí několik faktorů, které zvyšují pravděpodobnost stát se obětí trestného činu obchodování s lidmi. Na prvním místě je *„nabídka a poptávka po sexuálních*

službách.“ „Dívky a ženy mají menší tělesnou schránku, a tím bývají fyzicky slabší“. Muž využívá v tomto případě svoji sílu a možná i nadřazenost. „Sociální vrstvy, izolace z majoritní společnosti a tím získání snadné oběti“ jsou určitě dalším faktorem. Na tento faktor můžeme navázat přecitlivělostí oběti, její zranitelností, neboť tomu právě izolace ze společnosti napomáhá. „Můžeme tak hovořit o **vulnerabilitě** a tzv. *predestinované oběti*. Tato oběť pak nevědomě vyhledává riziková místa“³⁰ a její chování můžeme hodnotit jako rizikové.

Můžeme si znova shrnout jednotlivé faktory, které přispívají k rozvoji obchodu s lidmi. Jedním z hlavních faktorů je špatná ekonomická stránka oběti v zemi původu a silný tlak její rodiny a okolí na potenciální oběti. Oběť může být vyslána nebo v horším případě prodána vlastní rodinou obchodníkům, nebo organizovanému zločinu jako prostitutka, nebo jako levná pracovní síla. Nerovnoprávnost pohlaví můžeme uvést hlavně v zemích islámským náboženstvím, kdy žena nemá stejný přístup ke vzdělání, pracovním příležitostem a finančním ohodnocení jako muž. Nesmíme zapomenout na vysokou poptávku levného prodejného sexu a levných pracovních sil. Musíme také uvést nedostatečnou prevenci v zemích původu, a to jak ze strany státních nebo nestátních organizací.

Jako druhou stranu faktorů bych uvedl touhu a snahu uniknout z nudného stereotypního prostředí, neperspektivního stylu života. Špatná informovanost a prevence má za následek to, že si lidé myslí, že život na Západě je snazší než kdekoli jinde. Přeceňovat se, myslet si, že slušnému člověku (dívce) se nic stát nemůže, je naprostá hloupost. Často podceňují zdravotní riziko spojené s prostitucí, nebo riziko při hledání partnera za účelem sňatku a získáním trvalého pobytu v cílové zemi. Domnívám se, že především dívky nedokáží vyhodnotit možné situace, vystavují se tak riziku a spadnou až na samé dno. Občas se objeví také názor, že se to může stát každému, a nic

³⁰ Vágnerová, M.: Psychopatologie pro pomáhající profese, Praha, Portál 2004, čl. 31.1, str. 832 – 833

proti tomu není možné dělat. Zkusí zariskovat a vzít nabízenou pracovní příležitost.

Pro vysokou latentnost je odhalení a identifikace oběti časově náročná, neboť je zde mnoho osob, které jsou do této trestné činnosti zapojeny. Je známo mnoho různých jednání nebo chování, které nám mohou pomoci a sdělit, že se jedná o oběť obchodování s lidmi. Oběť se cítí na pachatelích závislá. Obchodníci na ni vyvíjejí různý nátlak, např. kvůli údajným dluhům, obává se násilí od obchodníků proti své osobě a rodině, ale také represe ze strany policie k jejímu nelegálnímu pobytu.

Existují již různé manuály, které nám podrobně říkají jak by se mohla oběť chovat a jak je možné ji rozeznat. Oběť mohou poznat jak běžní občané, tak pracovníci státních a nevládních institucí. Nesmíme zapomenout na identifikaci orgány činnými v trestním řízení.

V roce 2006 vydal Odbor bezpečnostní politiky Ministerstva vnitra manuál pro Policii České republiky, který nese název Obchodování s lidmi. Zde jsou podrobně uvedeny znaky k možné identifikaci oběti. Rád bych zde tyto uvedl tyto základní znaky uvedené v manuálu a dále znaky, o kterých se domnívám, že k nim patří.

- *oběť pracuje nebo je někde držena proti své vůli, nesmí se vzdálit ze svého pracoviště či je vždy doprovázena (např. k lékaři "tlumočnickem", na nákup s ochrankou apod.),*
- *nezvykle nízké ceny za poskytované služby v porovnání s tržní cenou*
- *oběť nemá kontrolu nad svým vlastním výdělkem, platí vysoký podíl ze svých příjmů, a svému vykořisťovateli musí denně vydělat alespoň určitou minimální částku,*
- *oběti byly odebrány osobní dokumenty,*
- *oběť je fyzicky trestána, je jí vyhrožováno, když odmítne pracovat,*

- *oběť se bojí mluvit o své situaci, je-li přítomen její zaměstnavatel,*³¹

další znaky:

- loajalita k obchodníkovi, který nad ní má neustálou kontrolu,
- lhaní klientům a policii např. v nočním klubu a v zaměstnání o tom, že je zde dobrovolně a je spokojená s výdělkem,
- vyhrožování násilím na příbuzných v domovské zemi,
- oběti není dávána strava či nápoje, a není ji umožněno vyhledat lékařskou péči nebo koupit léky, antikoncepci nebo kondomy,
- oběť je ubytována ve stejném domě jako je noční klub nebo např. v prostorách továrny,
- obchodník vystupuje jako přítel, partner, příbuzný,
- oběť je fotografována nebo filmována v situacích, které jsou ponižující nebo kompromitující
- oběť je nucena k užívání drog nebo naopak jejich odpírání, pokud je již oběť na droze závislá,

Psychický stav, ve kterém se oběti nacházejí je důsledkem neustálého strachu, zastrasování, zneužívání a fyzického a psychologického nátlaku.

5.2.2 Typologie obětí

Z vlastní zkušenosti mohu říci, že se jedná většinou o osoby, které jsou za vidinou finančního zisku, ztratily svou rodinu, nebo jí vůbec neměly. Pokud hovoříme o prostitutkách, tak část z nich kromě výše vedeného hledaly pocit bezpečí a touhu k někomu patřit. Nebyly tak silné postavit se na vlastní nohy a čelit životu jiným způsobem. Jsou naprosto oddané a loajální k osobě, kterou můžeme nazvat ochráncem. Ten jim poskytuje byt, stravu, rodinu

³¹ Obchodování s lidmi, manuál pro policii ČR, 2006

Dostupné z: http://www.korupce.cz/rs_atlantic/data/files/manual-obchod-lidi.pdf

a takzvanou ochranu, byť je dívka vystavena poskytování sexuálních služeb za úplatu osobám, které mohou být a někdy i jsou, nemocné duševně i zdravotně. Cena za „ochranu“, kterou jí zajišťují pasáci a obchodníci s lidmi, je všude stejná a jednotná – dívka musí vydělat peníze v co největším množství a v co nejkratším čase. Často se jedná o odevzdání 100% finančních prostředků získaných za poskytnuté sexuální služby. Dívky za tuto zkušenost zaplatí po všech stránkách. Nejdříve platí ochránci penězi a s postupem doby zaplatí také ztrátou svého zdraví ve všech jeho formách. Ztrácí přátele nebo úplně zpřetrhají veškeré vazby se svou rodinou.

„Bývají submisivní a naprosto přizpůsobené a podřízené ochránci a domnívám se, že to mohu říci jak o sexuálním průmyslu, migraci osob, komerčním sexuálním zneužívání dětí a nucené práci. Vzdávají se vlastních potřeb, nejsou schopny se prosadit“³², jsou nesamostatné a bojí se toho, aby nebyly opuštěné, neboť jsou v cizí zemi, kterou většinou neznají. Je jim vyhrožováno jak fyzickou likvidací, likvidací jejich rodin apod.. „Dokáží připustit špatné zacházení, ale nedovedou si přestavit opuštění a nechání na pospas společnosti. Pokud by toto nastalo, tak dříve či později dojde k jejich reviktimizaci.“³³

Jsou nuceny často pod pohrůžkou a nebo přímo fyzickou likvidací poskytovat sexuální služby nebo pracovat v těžkých podmínkách za každého počasí i 16 hodin denně, po dobu 365 dní v roce přes zdravotní problémy. Prostitutky navíc ve vysokém stádiu těhotenství a přes menzes.

Můžeme tak hovořit o závislosti, neschopnosti realizace ve společnosti, bezradnosti, o útěku před vlastními problémy apod.. Období dospívání má velkou úlohu na vzniku závislosti a to je právě problém sexuálního zneužívání dětí. Pokud budeme hovořit o závislosti v sexuálním průmyslu, o týrání nebo zneužívání dívek a žen, pak se pod ní podepisuje právě nevědomost. Vidina velkého finančního zisku, vytvoření si vlastní identity, získání důvěry v sebe

³² Vágnerová, M.: Psychopatologie pro pomáhající profese, Praha, Portál 2004. - str. 536

³³ Vágnerová, M.: Psychopatologie pro pomáhající profese, Praha, Portál 2004 - str. 834

samou, nové rodiny, přátel a nebo jen touha najít někoho, kdo je na tom stejně jako ona. Převládá pocit, že všechno je snadné a možné zvládnout. Případné riziko a důsledky si nikdo nepřipouští a nebo připouštět nechce. Právě zkušeností není dostatek k tomu, aby bylo rozpoznáno dobré od zlého a možné následky tak zůstávají z počátku utajeny. Možná tomu také napomáhá odmítání hodnot a životního stylu dospělých.

Pokud znovu uvádím nemoc zvanou závislost, tak rozvoj a vznik je proces proměny v oblasti somatické, psychické i sociální. Nejdříve možná vyvolává příjemný pocit ze správného rozhodnutí, ale pocit svobody vystřídá právě ona zmiňovaná závislost. V období dospívání mohou být důsledky o to závažnější, protože dojde i k narušení osobnostního rozvoje, autoregulačních mechanismů, osvojování sociálních dovedností a s tím souvisejícího osamostatňování. Psychosociální vývoj se přerušuje a z toho důvodu je obtížnější i náprava.

Oběti můžeme třídit do několika skupin. Nejpoužívanější je typologie doktorky Čírtkové v knize Kriminální psychologie, která uvádí rozdělení obětí do tří skupin, a to podle:

- *trestného činu, který oběť zažila*
- *reakce na trestný čin*
- *interakce „oběť – pachatel“ době spáchání trestného činu“³⁴*

Samozřejmě, že by nám toto rozdělení stačit nemělo, protože se jedná dle mého názoru pouze o rozbor postoje a vztahu oběti k pachateli a obráceně. Pokud chceme mluvit o obchodování s lidmi, tak můžeme, a vlastně musíme využít rozdělení, které je uvedené ve Zprávě Ministerstva vnitra České republiky, která uvádí několik dalších členění. Jedná se spíše o členění z hlediska policie na „obchodování s lidmi na tuzemské, domácí a přeshraniční.“³⁵

³⁴ Čírtková, L.: Kriminální psychologie, Praha, Eurounion, s. r. o., 1998

Jak jsem již psal v úvodu, tak Česká republika se stala co týče sexuálního průmyslu zemí cílovou. K tomuto obchodování můžeme přiřadit také nucené práce. Jedná se tedy o skupinu obchodování s cizinci směrem do České republiky. Další skupinou jsou občané České republiky, kteří jsou obchodováni do zahraničí. Mezi tuto skupinu můžeme přiřadit opět sexuální průmysl. Poslední dělení je obchodování s oběma skupinami osob na území České republiky.

Výčet možných dalších členění je velký. Při rozhovorech s cizinci, se kterými se setkávám při odhalování trestné činnosti obchodování s lidmi se dozvídám, že vědomě a dobrovolně odešly za zaměstnáním do cizího státu. Tam se ale setkaly s otrockými podmínkami, byly oklamány a podvodem, např. pod záminkou legální práce v zábavním průmyslu, byly prodány za účelem provozování prostituce. V horších případech byly uneseny a poté prodány do nočních klubů privátů apod. .

Další přiznávají, že odešly do zahraničí dobrovolně a s vědomím, že budou vykonávat prostituci nebo práci související s prostitucí, ale netušily a nepředpokládaly, za jakých podmínek budou tuto práci vykonávat. Některé byly podvedeny a vůbec netušily, že budou muset prostituovat.

5.2.3 Vznik závislosti oběti

Poměrně často se také setkávám s oběťmi, které naprosto dobrovolně vyhledaly prostředí prostituce, nočních podniků, a privátů. Jejich impulsem byl např. neřešitelná situace v rodině, problém, který nikdo nechtěl řešit. Možná se jednalo nudu, zvědavost, potřebu něčeho nového, pocit uvolněnosti, sebejistoty, ale oběť si to neuvědomuje, útekem od problému nic nevyřeší. Nedokáže dostatečně vyhodnotit rizika s tím spojená.

³⁵ Dostupné z: http://www.mvcr.cz/rs_atlantic/data/files/strategie_sex.pdf

„Po počáteční euforii oběť zjistí, že potíže zůstávají a postupně k nim přibývají další“³⁶. Možná si již uvědomuje své jednání, ale závažnost rizika si nepřipouští nebo si nechce připustit. Dává najevo, že má vše pod kontrolou. Změny v chování, méně a méně zájmů, to je impulsem vznikající závislosti.

„Postupem času se u ní projevila lhostejnost k čemukoli. Změnila své hodnoty, ztratila motivaci a energii. Mínění druhých jí nezajímá.“³⁷ Rozbívá vztahy s přáteli, s rodinou. Snaží se sama sebe a ostatní přesvědčit, že dělá správnou věc.

Takovým posledním stadiem je narušení psychického i somatického zdraví. Dochází k celkovému úpadku osobnosti a rozpadu sociálních vazeb. Udržují se pouze kontakty s lidmi, kteří jsou vázáni na příslušnou skupinu osob, tzn. pasák (ochránce) a klienty, kteří služby vyžadují. *„Aby byla schopna vydržet tlak kterému je vystavena, je ochotna sáhnout po psychoaktivních látkách, jako jsou drogy a alkohol.“³⁸ Opět se snaží utéci před problémem, ale propadá se čím dál hlouběji.*

Jak už jsem uvedl, tak dochází k psychickým a somatickým poruchám zdraví. *„Závislost může poškodit somatické zdraví nevhodným způsobem života, nerespektováním hygienických pravidel, při poskytování nechráněného pohlavního styku apod.“* Tím může vzniknout vysoké riziko nakažení např. pohlavními chorobami, hepatitidou a HIV. Sám jsem ve své práci zažil několik dívek, které se během několika let změnily k nepoznání. Tělesná schránka a zevnějšek dívek je díky těmto změnám znatelný. Přestávají o sebe dbát a nedostatečná životospráva obecně a výživa může způsobit např. anorexii, snížit pud sebezáchovy apod.. Tato změna nakonec ovlivní i jejich sebevědomí. *Závislost na psychoaktivních látkách mění psychické projevy a tím celou jejich osobnost.³⁹*

³⁶ Vágnerová, M.: Psychopatologie pro pomáhající profese, Praha, Portál 2004 – čl. 24.2.3, str. 638 – str. 641

³⁷ Vágnerová, M.: Psychopatologie pro pomáhající profese, Praha, Portál 2004 – čl. 24.2.3, str. 638 – str. 641

³⁸ Vágnerová, M.: Psychopatologie pro pomáhající profese, Praha, Portál 2004 – čl. 24.2.3, str. 638 – str. 641

³⁹ Vágnerová, M.: Psychopatologie pro pomáhající profese, Praha, Portál 2004 – čl. 4.7.3, str. 69

5.2.4 Změny osobnosti – oběti

Vágnerová ve své knize Psychopatologie pro pomáhající profese uvádí změny osobnosti . Pokud zkusíme nastínit a vytáhnout ty nejdůležitější body pak zjistíme, že oběť doznává emočních změn, jehož výsledkem je apatie, kolísání nálad, úzkost, pesimismus. Při kognitivních změnách můžeme sledovat celkové zhoršení intelektu. Oběť je pomalejší a není dostatečně koncentrovaná. Dochází ke zhoršení paměti a změně způsobu myšlení. *Změnou motivace a hierarchie hodnot* ovlivňuje její jednání. Nemá dostatek vůle k překonání potíží. Nemá budoucnost, neplánuje ji, neuvažuje o ní, nechce o ní nic vědět, soustředí se jen na přítomnost. Postupně *mění své chování a sociální uplatnění*. Nevyvíjí jakoukoliv aktivitu a začíná mít potřebu psychoaktivních látek, aby byla schopna nějaké činnosti. Není pro ostatní rovnocenným partnerem, není soběstačná a je lhostejná k čemukoliv. *Svůj životní styl postupně mění ve stereotyp*. Den se omezil na poskytování sexuálních služeb, nucenou práci v nějaké továrně a vykonání základních potřeb, jako je jíst, pít a spát. Její „*osobnost postupně upadá.*“⁴⁰ Zhoršuje se sebehodnocení, nebrání se a má pocit, že už se nedá nic dělat. Přežívá ze dne na den, bez vyhlídky na budoucnost. Argumentuje tím, že by změna stejně neměla smysl.

5.2.5 Léčba a pomoc oběti

Pokud oběti není pomoci ze strany policie, státních a nestátních institucí, občanů apod., tak je velice nepravděpodobné, že by sama oběť vyhledala pomoc a započala s léčbou. Neznamená však, že i když se oběť začne léčit sama dobrovolně, dojde k naprostému vyléčení. Velkým problémem je právě vydržet s léčbou, protože, pokud se tak nestane, pak zákonitě dochází k její reviktimizaci. Důležité je, aby oběť měla dostatečnou motivaci k léčbě a ochotu spolupracovat. *“Cíl léčby je třeba stanovit vzhledem k reálným možnostem.”*

⁴⁰ Vágnerová, M.: Psychopatologie pro pomáhající profese, Praha, Portál 2004 - str. 539 - 540

V léčbě je zahrnuta tzv. *“krizová intervence, která zahrnuje pomoc lékařskou i psychologickou. Farmakologická léčba má pak podpůrný charakter a je zaměřena na zvládnutí úzkostí, depresí a poruch spánku. Psychoterapeutická pomoc působí jako prevence opakované viktimizace. Cílem je sdělit oběti, že se z ní stal tzv. „survivor“ (ten, který přežil). Je nutné změnit životní styl a naučit se vyrovnávat se zátěžemi. Socioterapie jednoznačně pomáhá oběti v zařazení do společnosti, vytvoření potřebných kontaktů a hledání zaměstnání. Nesmíme také zapomenout na poskytování právní pomoci”*,⁴¹ která spočívá v poskytnutí informací o možnostech a právech oběti.

5.3 Vyšetřování

5.3.1 Metodologie výsledků

Zkusíme se v této kapitole zaměřit na správnou metodologii výsledků, protože pokud jsme již důvěru získali, pořád se jedná jen část toho, čeho chceme dosáhnout. Jak již jsem uvedl, tak je velice stresující pro oběť vybavit si veškeré detaily, které mohou být i několik týdnů, či měsíců staré. Je třeba se zaměřit na *„popisování historie v logickém a časovém sledu“*. To umožňuje oběti připomenout si události tak, jak se staly, ale také pomáhá orgánům činným v trestním řízení porozumět výpovědi. Je přirozené, že nelze výpověď zapsat hned napoprvé. *„Je vhodné věnovat čas k zapsání událostí do bodů, tak jak vše probíhalo v logickém sledu.“* Orientovat v čase se může oběť podle narozenin, nebo jiných výročí rodiny, nebo církevních svátků, např. Vánoce, apod.. Oběť může být schopna si vzpomenout na jedno či dvě významná data, jako např. den, kdy se poprvé setkala s obchodníkem nebo den cesty apod..

„Cílem je stanovit několik po sobě jdoucích okamžiků, aby ostatní důležité

⁴¹ Vágnerová, M.: Psychopatologie pro pomáhající profese, Praha, Portál 2004 - čl. 31.5, str. 843

události mohly být označeny termínem "před" nebo "po". Je třeba získat takové důkazy, aby byla vyvrácena nevěrohodnost svědka. Je nutné věnovat pozornost k detailním popisům míst, cest, oblečení, osob, dokumentů, interiérům bytů, místností, kde byly oběti drženy apod..“⁴²

Jedná se o velice pracný a důležitý postup, který může vyvolat nepříjemné vzpomínky, ale pokud je oběti sděleno, že je nutné potvrdit její hodnověrnost, tak se snaží během vyšetřování spolupracovat. „Pro její věrohodnost je zapotřebí, aby sdělila úplnou pravdu od začátku a je možné, že může být odhalena její minulost. V tomto případě lež, polopravda či úmyslná sdělení nepravdy z její strany může být odhalena a ohrozí její věrohodnost.“⁴³

⁴² Interní materiály MV PČR: Manuál Obchodu se ženami za účelem sexuálního vykořisťování, Pracovní skupina interpolu pro obchodování s lidmi – příručka pro vyšetřovatele, Lyon – Francie, 2002

⁴³ Interní materiály MV PČR: Manuál Obchodu se ženami za účelem sexuálního vykořisťování, Pracovní skupina interpolu pro obchodování s lidmi – příručka pro vyšetřovatele, Lyon – Francie, 2002

6 Návrhy na zlepšení boje proti obchodu s lidmi

Prací u cizinecké a kriminální policie mne napadlo několik poznámek, které by mohly vést ke zlepšení v boji proti obchodování s lidmi. Povolování pobytů pro cizince, ochrany státní hranice, kontroly na státní hranici a ve vnitrozemí, kontrol nočních klubů apod. Bylo by dobré si asi uvědomit, že obchod s lidmi má několik fází. Ty bychom mohli rozdělit na nábor, přepravu, obchod a legalizaci finančních prostředků.

6.1 Nábor

Máme celkem dobře je zmapováno, jakým způsobem k náboru dochází např. u dívek a žen ze zemí bývalého sovětského bloku, ale velice málo víme jak probíhá nábor a doprava dívek a osob z asijských zemí. V této situaci je možné využít zkušeností a poznatků nevládních organizací, ale využít také místní znalosti policejních orgánů. Pokusit se zaměřit na prevenci, na komunikaci nevládních organizací a Zastupitelských úřadů. Především prevence by měla začít již ve školách a to by měl být úkol Ministerstva školství, které by mělo uvádět možná rizika a informovat o nich.

Vzhledem k tomu, že se zeměmi bývalého sovětského bloku má Česká republika vízový styk, bylo by potřebné zabývat se možným zneužitím turistických a dalších víz k jiným účelům. Především cizinci z těchto regionů mají údajně informace k tomu, že dochází ke korupci pracovníků Zastupitelských úřadů při přijímání žádosti o víza. Každá organizovaná skupina má mít své lidi, kteří pak žádosti na zastupitelském úřadu vyřizují. Je nutné zaměřit se a zvýšit kontrolu na pracovištích přijímajících žádosti k povolování víz.

6.2 Přeprava

Jako další bodem by mohlo být zneužití víz, jejich účelu. Je zneužíváno hlavně turistické vízum, na které cizinec vstoupí na území našeho státu, ale po té začne vykonávat např. výdělečnou činnost a nebo mohou dívky poskytovat sexuální služby za úplatu v nočních podnicích apod.. S těmito vízy souvisí dodržování délky pobytu, vstup a výstup z republiky, ale také neoprávněné, nebo neopodstatněné prodlužování turistických víz. Domnívám se, že systém pozvání není dostatečně ověřitelný, je ho možné snadno zneužít k vstupu do České republiky. Dodržovat postihy za nedodržení povinností uvedených systému pozvání.

Bohužel je škoda, že vstupem České republiky a několika dalších zemí do tzv. Schengenského prostoru ke dni 21.12.2007, nám odpadá důsledná kontrola a označování vstupů a výstupů z ČR u vízových, ale i kontrola cestovních dokladů u cizinců s bezvízovým stykem na hraničních přechodech. Zůstává samozřejmě možná kontrola cizinecké policie v příhraničním pásmu na území České republiky, ale jsou to pouze namátkové kontroly na silnicích. Přísnější postihy by mohly být v omezení prodlužování turistických víz na území ČR nad rámec 90 dnů a zpřísnit podmínky v systému pozvání pro jeho získání. Více využít systém AFIS (Automatizovaný identifikační systém založený na otiscích). Zapojit jej při udělování víz na zastupitelských úřadech. Tím by došlo k zamítnutí nové žádosti na pozměněné jméno v nového cestovním již na Zastupitelském úřadu České republiky.

6.3 Obchod

Domnívám se, že pokud by se podařilo obchod s lidmi potlačit, tak by tato činnost ztratila smysl. Historie nám dává jasně najevo, že obchod s lidmi zůstane, protože není zatím v lidských silách tuto situaci změnit. Nelegální

chování se vyplácí a je málo rizikové a to přesto, že došlo k zavedení uvedeného § 232a trestního zákona.

Mohlo dojít k lepšímu přístupu veřejnosti, ale i např. soudů, které teprve tento § 232a trestního zákona objevují. Nespatřují totiž zřejmě v obchodování s lidmi závažný trestný čin a výsledkem jsou směšné tresty a to i přesto, že trestní sazby můžou dosáhnout až 12-ti let odnětí svobody. Je třeba také změnit názor, a to i v řadách policie, že pokud dívka chce, tak sama přispívá k fungování prostitutky a obchodu s lidmi.

6.4 Výnosy z obchodu

Domnívám se, že soudy nepostupují tvrdě a postupně vracejí věci a finanční prostředky pocházející z trestné činnosti. Velkou chybou bylo také začlenění finanční policie pod Útvar pro odhalování korupce a finanční kriminality. Jde o to, že se snížil objem zabavených věcí. Nemyslím si totiž, že pro pachatele je strašákem vynesení trestu. Většinou se nejedná o trest v horní hranici trestní sazby, ale je řešen spíše v hranici dolní. Odebrání věcí a finančních prostředků pocházejících z trestné činnosti je pro pachatele závažnější než trest odnětí svobody. V některých případech je také velice dlouhá doba od zahájení trestního stíhání až po vynesení rozsudku, což by mělo nutit orgány činné v trestním řízení ke zvýšení jejich výkonnosti.

II PRAKTICKÁ ČÁST

7 Jednotlivé případy z praxe - kazuistika

Praktická část obsahuje případy z vlastní praxe. Jedná se případy kuplířství v České republice, obchod se ženami z Ukrajiny do České republiky a komerční sexuální zneužívání dětí. Jedná se samozřejmě jen o malou část možné trestné činnosti, kterou můžeme zařadit pod obchodování s lidmi.

Všechny případy se staly na území Jihočeského kraje, který má pro obchodování s lidmi výhodnou polohu pro své sousedství se Spolkovou republikou Německo a Rakouskem. Cílem bylo ukázat na uvedených příkladech spektrum činností obchodu s lidmi, zdravotní rizika a postoj obyčejných lidí k problematice uvedeného trestného činu.

Z vlastní zkušenosti mohu říci, že se jedná většinou o dívky – ženy, které ztratily svou rodinu, nebo jí vůbec neměly. Hledaly pocit bezpečí a touhu k někomu patřit. Nebyly tak silné postavit se na vlastní nohy a čelit životu jiným způsobem. Jsou naprosto oddané a loajální ke svému ochránci, který jim poskytuje byt, stravu, rodinu a takzvanou ochranu, byť je dívka vystavena poskytování sexuálních služeb za úplatu osobám, které mohou být, a někdy jsou nemocné duševně i zdravotně. Cena za „ochranu“, kterou jí zajišťují pasáci a obchodníci s lidmi, je všude stejná a jednotná – dívka musí vydělat peníze v co největším množství a v co nejkratším čase. Často se jedná o odevzdání 100% finančních prostředků získaných za poskytnuté sexuální služby. Dívky za tuto zkušenost zaplatí po všech stránkách. Nejdříve platí ochránci penězi a s postupem doby zaplatí i ztrátou svého zdraví ve všech jeho formách. Ztrácí přátele nebo úplně zpřetrhají veškeré vazby se svou rodinou. Bývají submisivní a naprosto přizpůsobené a podřízené ochránci. *„Vzdávají se vlastních potřeb,*

*nejsou schopny se prosadit*⁴⁴, jsou nezodpovědné a nesamostatné a bojí se toho, aby nebyly opuštěné. „Dokáží připustit špatné zacházení jen proto, že by se nedokázaly smířit s opuštěním. Pokud by toto nastalo, tak dříve či později dojde k jejich reviktimizaci“⁴⁵ Jsou nuceny často pod pohrůžkou a nebo přímo fyzickou likvidací poskytovat sexuální služby za každého počasí i 16 hodin denně, po dobu 365 dní v roce, přes zdravotní problémy a menzes.

Závislost je nemoc, neschopnost realizace ve společnosti, bezradnost, útek před vlastními problémy apod.. Období dospívání má velkou úlohu na vzniku závislosti. Pokud budeme hovořit o závislosti v sexuálním průmyslu a týrání a zneužívání dívek a žen, pak se pod ní podepisuje právě nevědomost, vidina velkého finančního zisku, vytvoření si vlastní identity, získání důvěry v sebe samou, nové rodiny, přátel a nebo jen touha najít někoho, kdo je na tom stejně jako ona. Převládá pocit, že všechno je snadné a možné zvládnout. Případné riziko a důsledky si nikdo nepřipouští a nebo připouštět nechce. Právě zkušeností není dostatek k tomu, aby bylo rozpoznáno dobré od zlého a možné následky tak zůstávají z počátku utajeny. Možná tomu také napomáhá odmítání hodnot a životního stylu dospělých. Možných proč, je však nepřehledné množství a jejich výčet by zaplnil několik dalších odstavců a možná i stránek.

Rozvoj vzniku závislosti, to je proces proměny v oblasti somatické, psychické i sociální. Nejdříve možná vyvolává příjemný pocit ze správného rozhodnutí, ale pocit svobody vystřídá právě ona zmiňovaná závislost. V období dospívání mohou být důsledky o to závažnější, protože může dojít také k narušení osobnostního rozvoje, autoregulačních mechanismů, osvojování sociálních dovedností a s tím souvisejícího osamostatňování. Psychosociální vývoj se přerušuje a z toho důvodu je obtížnější i náprava

⁴⁴ Vágnerová, M.: Psychopatologie pro pomáhající profese, Praha, Portál 2004. - str. 536

⁴⁵ Vágnerová, M.: Psychopatologie pro pomáhající profese, Praha, Portál 2004 - str. 834

Případ I

Vzpomínám si na jeden případ ženy ve věku cca 26 let, které můžeme říkat třeba Maruška. Maruška byla ihned po porodu dána k adopci a bohužel za celou dobu nezískala náhradní rodinu.

Vyučila se v oboru kuchař – číšník a ihned po vyučení se osamostatnila, nastoupila do zaměstnání a zajistila ubytování na ubytovně. Po nějaké době se při svém povolání seznámila s mužem, do kterého se zamilovala. Nový přítel pro ní představoval jedinou osobu na světě kterou má, a které může věřit. Dělala vše pro to, aby o ni neztratil zájem a neodešel. Přestěhovala se k němu a byla pro něj ochotna udělat cokoliv. Nedostatek finančních prostředků, zahálčivý život přítele a jeho finanční nároky jí donutily provozovat pouliční prostituci a poskytovat sexuální služby za úplatu. V té době již přítel psychicky Marušku týral a došlo také na fyzické násilí. Dostávala nejrůznější tresty v domácnosti, které musela vyplnit.

Postupem času ji on sám osobně kolem deváté hodiny dopolední odvážel na mezinárodní silnici, kde byla nucena do nočních pozdních hodin provozovat prostituci. Její pracovní doba končila v zimních měsících přibližně kolem jedenácté hodiny večer a v letních měsících tak o dvě až tři déle. Pokud mu neodvedla výdělek, který stanovil na minimální částku 200,-Euro za den, byla psychicky i fyzicky týrána. Byla ponižována a zůstávala na silnici do té doby, dokud nebyla finanční částka celá. On sám se pohyboval ve vozidle a cca každé dvě hodiny ji přijel zkontrolovat a vyzvednout vydělané peníze. Maruška se tak bála, že nedokázala nikomu říci o svých problémech. Postupem doby se Maruška stala jednou z mnoha dívek, které takto pro jejího přítele vydělávaly. Z vydělaných peněz jí nedával nic, jen jí koupil stravu, nutné oblečení a cigarety. Vydělané peníze dával na vkladní knížku znějící na její jméno, ale možnost manipulace s účtem a výběru hotovosti měl pouze on. Tímto způsobem to fungovalo šest let. Pokud jsem s Maruškou hovořil a ptal se

jí na důvody setrvání u přítele a u uvedené práce, tak mi bylo řečeno, že je jediný koho má a koho zná, přestože spolu již nežijí jako přítel a přítelkyně. Omlouvala i občasné fyzické týrání, nedostatek osobního volna, přátel a i to, že nedostávala celých šest let žádný finanční obnos. Neměla zájem a nebo se bála cokoli říci proti jeho osobě. Měla strach jen pomyslet na to, co by se stalo, kdyby ji opustil. Neměla žádný domov, neboť byt, auto a veškeré věci vlastnil přítel. Shoda náhod pomohla tomu, že byl odsouzen za jinou trestnou činnost než je kuplířství a nebo obchod s lidmi, neboť kde není žalobce, tam není soudce.

Maruška již byla na jeho osobě silně závislá. Byla bojácná, neschopná cokoli sama vyřídit. Nevěřila v budoucnost, a soustředila se jen na právě probíhající den. Zнала jen byt ve kterém spala, přítele, zákazníky a poskytování sexuálních služeb. Nedokázala se soustředit, měla těkavé pohledy, problémy se spánkem, necítila žádné emoce. Říkala, že **„nic nemá smysl a že je všechno k ničemu“**. Byla manipulována a izolována. Byla dezorientovaná, nebyla schopna rozeznat co je ještě normální a přijatelné, a co již nikoli. Naplno se u ní projevil tzv. stockholmský syndrom, že ač silně citově fixována a týrána nevěřila, že mohla být jinde v bezpečí .

Po zatčení jejího přítele jí byla nabídnuta prostřednictvím Policie České republiky pomoc jedné nevládní organizace, která ji zapojila do programu podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi.

Při následné zdravotní prohlídce bylo zjištěno, že je Maruška v osmém měsíci těhotenství. Byla v takovém stavu, že na ní těhotenství nebylo znát. Otce svého budoucího dítěte neznala. Dítě se měla ihned po porodu zříci a dát ho k adopci. Celých šest let měla jen pár dní volna. Na zdravotní prohlídky nechodila, měla několik omrzelin na těle a končetinách a služby poskytovala i přes menzes.

V současné době i po několika letech je v péči psychoterapeuta a je jí pomáháno se zorientovat při každodenních činnostech a při výchově dcery. Jak ona sama tvrdí: „**Jak zavřu oči, všechno se mi vrací....**“

Případ II

Jedná se o případ sexuálního zneužívání dětí, který se odehrál v jednom městě v Jižních Čechách. Pachatelem byla skupina dvou osob Německé republiky a občana České republiky. Jeden z občanů Německa v České republice založil modelingovou agenturu, která se specializovala na dívky ve věku 8 až 15 let. Občan České republiky zajišťoval inzerci a pořádání castingů ve městě a v regionu. Z těchto castingů byl dále proveden výběr do dalších kol. Jednalo se hlavně o výběr dětí z problémových rodin, málo finančně zajištěných. Těm pak za jednotlivá fotografování byla vyplácena finanční odměna a tím tak byla zvyšována motivace dětí a rodičů. Fotografování bylo prováděno na pronajaté chalupě, kam byly dívky po několika foceních s rodiči pouštěny na základě důvěry s muži samotně. Právě v této době vznikaly fotografie s dětskou pornografií a docházelo u dívek i k sexuálnímu obtěžování.

Tato skupina pravidelně přibližně po 10-ti dnech odvážela nafocený materiál do Německa, kde docházelo k jejímu dalšímu zpracování a vkládání na webové stránky. Tyto stránky byly placené a jednalo se o několik fází prodeje. Stránky poskytovaly pouze omezené množství fotografií. Možnost zakoupení dalšího materiálu bylo až po uvedení všech možných osobních údajů a jejich následnému prověření.

Ve spolupráci s policejními orgány Německa bylo prověřováním zjištěno, že se jedná o vysoce organizovanou skupinu operující v rámci celé Evropy. Mezi zákazníky patřili také lidé na vysokých podnikatelských a politických postech v Německu a dalších zemích EU.

Případ III

Přibližně před dvěma roky jsem společně s kolegy řešili případ ženy, která byla která byla nalezena reportéry jednoho deníku. Tato žena byla psychicky i fyzicky vyčerpaná.

Jednalo se o příslušnici státu zemí bývalého Sovětského svazu, matku tří dětí, která se ve své rodné zemi přihlásila na inzerát v novinách, který nabízel poskytnutí práce v České republice. Podle znění příslušné nabídky se mělo jednat o práci uklízečky, pokojské anebo pomocné práce v restauraci. Pro ženu, která živila tři děti byla vidina vydělaných peněz lákavá. Z tohoto důvodu na inzerát v novinách reagovala a setkala se s mužem, který jí potvrdil, že v České republice bude pracovat jako uklízečka nebo popřípadě jako pokojská. Požadoval zálohu na vyřízení víza a zajištění cesty do ČR. Jednalo se přibližně o částku 500 Euro,-. Částku žena předala a odcestovala vlakem z Moskvy přes Polsko do České republiky. Zde na ní již čekal muž (ruské národnosti), který se jí představil a vysvětlil, že jí odveze na místo, kde na ní čeká slíbená práce. Žena byla převezena do malého města v jižních Čechách v blízkosti hraničního přechodu, kde byla prodána za částku 1000,-Euro do místního nočního klubu. V tuto chvíli ještě nic netušila. Byla noc a po namáhavé a únavné cestě jí bylo sděleno ať si odpočine, že vše jí bude vysvětleno až následující ráno. Druhý den jí byl odebrán cestovní doklad a byly vyloženy karty na stůl. Následoval střet s realitou. Dozvěděla se, že byla do nočního podniku prodána za příslušnou částku, kterou si musí odpracovat. Také si musí odpracovat náklady spojené s její cestou. Bude poskytovat sexuální služby zákazníkům a finanční částky odevzdávat na baru podniku. Za odmítnutí zákazníka jí bude přičtena pokuta, kterou si následně bude také muset odpracovat. Samozřejmě že součástí práce je dělat po celou dobu společnost zákazníkovi na baru, tak aby zde zanechal co největší útratu. Případně splnit jeho další přání zatančit.

Této ženě se podařilo uprchnout za pomoci jednoho ze zákazníků. Za její pomoci byla následně dopadena skupina osob, která se touto činností zabývala. Muž, který ji prodal a majitel nočního podniku, pro kterého musela pracovat. Tresty, které byly vyneseny příslušným soudem byly zanedbatelné ve srovnání s újmou, která byla oběti tohoto trestného činu způsobena.

Závěr

Cílem celé této práce bylo identifikovat, popsat a zmapovat problematiku trestného činu obchodu s lidmi. Shrnout psychologické a právní aspekty, které provází uvedený sociálně patologický jev a ukázat na uvedených příkladech spektrum činností obchodu s lidmi. Domnívám se, že uvedené návrhy na zlepšení jsou pouze interními záležitostmi příslušných orgánů. Na základě uvedených poznatků lze konstatovat, že cíl práce byl splněn.

Z historického hlediska a ze své praxe mohu uvést, že nemůžeme spoléhat na to, že obchod s lidmi, prostituce a trestná činnost související bude ukončena, ať už obchodníky, nebo osobami obchodovanými. Finanční zisk, který je, a vždy bude na prvním místě je natolik lákavý, že toto nepředpokládáme. Nabídka a poptávka existovala, existuje a existovat bude, jde jen o to, zda dokážeme alespoň částečně snížit celosvětově velká a hrozivá čísla, která nám ukazují smutnou bilanci obchodování s lidmi.

Obchodování s lidmi provází celá řada problémů sociálního, zdravotního a bezpečnostního charakteru. Jde o velice dobrý zdroj obživy různých sociálních skupin a vrstev. Jak už jsem uvedl, na obchod s lidmi se váže další trestná činnost, jako je např. násilná a majetková kriminalita, obchod s drogami a se zbraněmi. Z mého pohledu jsou všechny uvedené trestné činnosti pro vysokou latentnost těžko odhalitelné a dokazovatelné.

Zůstává dále otázkou, zda by nebylo efektivním řešením přijetí např. zákona o prostituci a vytvoření takových opatření k přijetí tohoto zákona do praxe. Součástí tohoto zákona je např. registrace všech osob provozujících prostituci a přiznání daní. Já bych se spíše přikláněl k zákazu prostituce a tvrdě postihovat ty, kteří za tyto služby platí.

Obchodování s lidmi je velkým problémem současnosti, který není možné řešit pouze represí na straně pachatelů této trestné činnosti, ale je třeba začít u prevence, seznámením s problematikou, diskuzí na toto téma již na

školách v rámci výuky občanské výchovy apod.. Jedná se problém, který je nutné řešit multidisciplinárním přístupem, za společné součinnosti jednotlivých orgánů státní správy na národní, ale i mezinárodní úrovni.

Pokusit se zaměřit na prevenci a komunikaci nevládních organizací spolu se Zastupitelskými úřady v zemi původu obětí. Využít zkušeností a poznatků nevládních organizací a místní znalosti policejních orgánů v těchto zemích. Především prevence by měla začít již ve školách a to by měl být úkol Ministerstva školství, které by mělo informovat a varovat před následky obchodování s lidmi.

Zabývat se možným zneužitím turistických a dalších víz k jiným účelům. Je nutné zaměřit se a zvýšit kontrolu na pracovištích, kde dochází k přijímání žádostí a povolování víz jak v České republice, tak především na Zastupitelských úřadech. Omezit prodlužování turistických víz na území ČR nad rámec 90 dnů a zpřísnit podmínky v systému pozvání pro jeho získání. Systém AFIS (Automatizovaný identifikační systém založený na otiscích) zapojit i při udělování víz na zastupitelských úřadech. Dodržovat postihy za nedodržení povinností uvedených v systému pozvání z důvodu zneužitelnosti. Postupovat přísněji k zabavování věcí a finančních prostředků pocházejících z této trestné činnosti. Zkrátit dobu od zahájení trestního stíhání až po vynesení rozsudku a zlepšit přístup veřejnosti a soudů k usnesení § 232a trestního zákona.

Použitá literatura:

Knihy a časopisy:

1. Vágnerová, M.: Psychopatologie pro pomáhající profese. Praha, Portál 2004, ISBN 80-7178-802-3
2. Hartl, P., Hartlová, H.: Psychologický slovník, Praha, Portál 2000 (opr. dotisk 2004), ISBN 80-7178-303-X
3. Trestní zákon, trestní řád (zákon č. 140/1961Sb. ,z.č. 141/1961Sb ve znění pozdějších předpisů)
4. Interní materiály MV PČR: Manuál Obchodu se ženami za účelem sexuálního vykořisťování, Pracovní skupina interpolu pro obchodování s lidmi – příručka pro vyšetřovatele, Lyon – Francie, 2002
5. Blatníková, Š., Trávníčková, I.: Motivační a nemotivační faktory ovlivňující obchodované osoby při rozhodování o vstupu do programu podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi, studie pro OPK MVČR, 2006
6. Čírtková, L.: Forenzní psychologie, Plzeň 2004
7. Vaníčková, E.: Dětská prostituce, Grada, Praha 2005
8. Hejda, J. a kolektiv: Vybraná témata kriminalistiky a trestního práva, VŠE v Praze 2004

9. Manuál pro Policii ČR – Obchodování s lidmi, Praha 2006, str. 3.

Elektronické zdroje:

10. Usnesení vlády České republiky ze dne 20. července 2005 č. 957 k Národní strategii boje proti obchodování s lidmi (pro období let 2005 až 2007)

Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/dokument/2005/strategie.pdf>

11. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/prevence>

12. Obchod s lidmi, pomoc obětem, Ministerstvo vnitra České republiky,
Odbor bezpečnostní politiky

Dostupné z: http://www.mvcr.cz/rs_atlantic/project/article.php?id=9464

13. Obchodování s lidmi, manuál pro Policii České republiky, 2006

Dostupné z: http://www.korupce.cz/rs_atlantic/data/files/manual-obchod-lidi.pdf

14. Česká nezisková organizace La Strada

Dostupné z: <http://www.strada.cz/>

15. Dostupné z: Evaluační výzkum: Program podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi v ČR, Praha, Ministerstvo vnitra ČR

16. Odborný článek Ilegální přistěhovalci v EU

Dostupné z: <http://www.migrace.cz>

Přílohy:

1. Hlavní směry obchodování v Evropě



Zdroj: Situace v ČR, Obchod s lidmi

Dostupný z: www.mvcr.cz

3. Statistiky

Počty Policií ČR zjištěných trestných činů obchodování s lidmi (dle §232a, dříve §246 trestního zákona)

Rok	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Zjištěno trestných činů	34	23	13	27	15	10	13	16	16
Objasněno trestných činů	34	22	13	25	10	9	12	11	13
Vyšetřované a stíhané osoby	49	38	21	26	12	19	30	18	11

Zdroj: Manuál pro Policii ČR – Obchodování s lidmi, Praha 2006, str. 3.

Počty Policií ČR registrovaných obětí obchodování s lidmi (dle §232a, dříve §246 trestního zákona)

Rok	2003	2004	2005	2006
Oběti – ženy	2	3	10	7
Oběti – muži	1	-	-	2
Oběti - skupiny	8	10	6	9
Počet osob ve skupinách	50	69	27	63
CELKEM	53	72	43	72

Zdroj: Manuál pro Policii ČR – Obchodování s lidmi, Praha 2006, str. 3.
 Policejní statistika eviduje oběti buď jednotlivě, nebo jako skupiny obětí (např. jedná-li se o větší případ); následně je pak uveden počet obětí v těchto skupinách.

Počty pravomocně odsouzených osob a uložených trestů za obchodování s lidmi (dle §232a, dříve §246 trestního zákona)

Rok	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
K trestu podmíněnému	2	8	10	8	15	4	9	12	1
K trestu nepodmíněnému od 1 do 5 let	3	17	6	7	5	1	3	8	0
Odsouzené osoby	5	25	16	15	20	2	12	20	1

Zdroj: Manuál pro Policii ČR – Obchodování s lidmi, Praha 2006, str. 3.

Zařazení dívek do Programu v roce 2006

Národnost /věk	Do 20	20-24	25-29	30-34	35+	CELKEM
ČR	-	2	1	1	-	4
Slovensko	-	1	-	-	-	1
Ukrajina	-	3	-	-	-	3
Vietnam	1	1	-	-	-	3
Rumunsko	-	-	-	1	3	3
CELKEM	1	7	1	2	3	14

Zdroj: Statistiky Ministerstva vnitra ČR, odbor prevence kriminality